הלכות עדות

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א הָעֵד מְצַוֶּה לְהָעִיד בְּבֵית דִּין בְּכָל עֵדוּת שֶׁיּוֹדֵעַ. בֵּין בְּעֵדוּת שֶׁיְּחַיֵּב בָּהּ אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין בְּעֵדוּת שֶׁיְּזַכֶּהוּ בּוֹ. וְהוּא שֶׁיִּתְבָּעֲנוּ לְהָעִיד בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ":

ב הָיָה הָעֵד חָכָם גָּדוֹל וְהָיָה בְּבֵית דִּין פָּחוּת מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה. הוֹאִיל וְאֵין כְּבוֹדוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לִפְנֵיהֶם עֲשֵׂה שֶׁל כְּבוֹד תּוֹרָה עָדִיף וְיֵשׁ לוֹ לְהִמָּנַע. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדוּת מָמוֹן. אֲבָל בְּעֵדוּת שֶׁמַּפְרִישׁ בָּהּ מִן הָאִסּוּר וְכֵן בְּעֵדוּת נְפָשׁוֹת אוֹ מַכּוֹת הוֹלֵךְ וּמֵעִיד שֶׁנֶּאֱמַר (גמרא ברכות יט ב) "אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה לְנֶגֶד ה'". כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לָרַב:

ג כֹּהֵן גָּדוֹל אֵינוֹ חַיָּב לְהָעִיד אֶלָּא עֵדוּת שֶׁהִיא לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד. הוֹלֵךְ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל וּמֵעִיד בָּהּ. אֲבָל בִּשְׁאָר הָעֵדֵיוֹת פָּטוּר:

ד מִצְוַת עֲשֵׂה לִדְרֹשׁ אֶת הָעֵדִים וּלְחַקְרָן וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁאֵלָתָן וּמְדַקְדְּקִין עֲלֵיהֶן וּמַפְחִידִין אוֹתָן מֵעְנְיָן לְעִנְיָן בְּעֵת הַשְּׁאֵלָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתְּקוּ אוֹ יַחְזְרוּ בָּהֶן אִם יֵשׁ בְּעֵדוּתָן דִּפְי. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג טו) "וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב". וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִים לְהִזָּהֵר בְּעֵת חֲקִירַת הָעֵדִים [שֶׁמָּא מִתּוֹכָהּ יִלְמְדוּ לְשַׁקֵּר. וּבְשֶׁבַע חֲקִירוֹת בּוֹדְקִין אוֹתָם]. בְּאֵי זוֹ שָׁבוּעַ. בְּאֵי זֶה שָׁנָה. בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ. בְּכַמָּה בְּחֹדֶשׁ. בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשַּׁבָּת. וּבְכַמָּה שָׁעוֹת בַּיּוֹם. וּבְאֵי זֶה מָקוֹם. אֲפִלּוּ אָמַר הַיּוֹם הֲרָגוֹ אוֹ אֶמֶשׁ הֲרָגוֹ שׁוֹאֲלִין לָהֶן בְּאֵי זֶה שָׁבוּעַ בְּאֵי זוֹ שָׁנָה בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה. וּמִכְּלַל הַחֲקִירוֹת יֶתֶר עַל הַשָּׁבַע הַשָּׁווֹת בַּכֹּל שֶׁאִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה שׁוֹאֲלִין לָהֶן אֶת מֶה עָבַד וּבְאֵי זוֹ עֲבוֹדָה עָבַד. הֵעִידוּ שֶׁחִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת שׁוֹאֲלִין אוֹתָן אֵי זוֹ מְלָאכָה עָשָׂה וְהֵיאַךְ עָשָׂה. הֵעִידוּ שֶׁאָכַל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שׁוֹאֲלִין אוֹתָן אֵי זֶה מַאֲכָל אָכַל וְכַמָּה אָכַל. הֵעִידוּ שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ שׁוֹאֲלִין אוֹתָן בַּמֶּה הֲרָגוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הֲרֵי הוּא מִכְּלַל הַחֲקִירוֹת:

ה הַחֲקִירוֹת וְהַדְּרִישׁוֹת הֵן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן עִקַּר הָעֵדוּת וּבָהֶן יִתְחַיֵּב אוֹ יִפָּטֵר. וְהֵן כַּוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה וְכִוּוּן הַזְּמַן וְכִוּוּן הַמָּקוֹם שֶׁבָּהֶן יָזֹמּוּ הָעֵדִים אוֹ לֹא יָזֹמּוּ. שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהָזִים הָעֵדִים עַד שֶׁיְּכַוְּנוּ הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם:

ו וְעוֹד מַרְבִּין לִבְדֹּק הָעֵדִים בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָן עִקַּר בָּעֵדוּת וְאֵינָהּ תְּלוּיָה בָּהֶם. וְהֵם הַנִּקְרָאִים בְּדִיקוֹת. וְכָל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. כֵּיצַד הֵן הַבְּדִיקוֹת. הֲרֵי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו שֶׁהָרַג וְנֶחְקְרוּ בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת שֶׁמָּנִינוּ. שֶׁהֵן בְּכַוָּנַת הַזְּמַן וְכַוָּנַת הַמָּקוֹם. וְנִדְרְשׁוּ בְּכַוָּנַת הַמַּעֲשֶׂה וְכִוּוּנוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְכִוּוּנוֹ הַכְּלִי שֶׁהָרְגוֹ בּוֹ. בּוֹדְקִין אוֹתָן עוֹד וְאוֹמְרִים לָהֶן מֶה הָיָה לְבוּשׁ הַנֶּהֱרָג אוֹ הַהוֹרֵג. בְּגָדִים לְבָנִים אוֹ שְׁחוֹרִים. עַפַּר הָאָרֶץ שֶׁנֶּהֱרַג עָלֶיהָ לָבָן אוֹ אָדֹם. אִלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֵם הַבְּדִיקוֹת. מַעֲשֶׂה שֶׁאָמְרוּ הָעֵדִים הֲרָגוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי תַּחַת הַתְּאֵנָה וּבָדְקוּ הָעֵדִים וְאָמְרוּ לָהֶם תְּאֵנִים שֶׁלָּהּ שְׁחוֹרוֹת הָיוּ אוֹ לְבָנוֹת עֲקֻצִּין שֶׁל אוֹתָם הַתְּאֵנִים אֲרֻכּוֹת הָיוּ אוֹ קְצָרוֹת. וְכָל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

פרק ב

א מַה בֵּין חֲקִירוֹת וּדְרִישׁוֹת לִבְדִיקוֹת. בַּחֲקִירוֹת וּדְרִישׁוֹת אִם כִּוֵּן הָאֶחָד אֶת עֵדוּתוֹ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל בִּבְדִיקוֹת אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶן אוֹמְרִין אֵין אָנוּ יוֹדְעִין עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. וּבִזְמַן שֶׁהֵן מַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה אֲפִלּוּ בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. כֵּיצַד. הֵעִידוּ שֶׁהָרַג זֶה אֶת זֶה וְאָמַר הָאֶחָד כְּשֶׁנֶּחְקַר בְּשָׁבוּעַ פְּלוֹנִי. בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית. בְּחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי. בְּכָךְ וְכָךְ בְּחֹדֶשׁ. בִּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת. בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם. בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הֲרָגוֹ. וְכֵן כְּשֶׁדְּרְשׁוּ בַּמֶּה הֲרָגוֹ אָמַר הֲרָגוֹ בְּסַיִף. וְכֵן הָעֵד הַשֵּׁנִי כִּוֵּן עֵדוּתוֹ בַּכֹּל חוּץ מִן הַשָּׁעוֹת שֶׁאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ בְּכַמָּה שָׁעוֹת הָיָה בַּיּוֹם. אוֹ שֶׁכִּוֵּן אֶת הַשָּׁעוֹת וְאָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ בַּמֶּה הֲרָגוֹ וְלֹא הֵבִנְתִּי בַּכְּלִי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ. הֲרֵי עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל אִם כִּוְּנוּ הַכֹּל וְאָמְרוּ לָהֶן הַדַּיָּנִים כֻּלָּם הָיוּ שְׁחוֹרִים אוֹ לְבָנִים וְאָמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים וְלֹא שַׂמְנוּ לִבֵּנוּ לִדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ הֲרֵי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת:

ב אָמַר אֶחָד כֻּלָּם שְׁחוֹרִים הָיָה לָבוּשׁ וְהַשֵּׁנִי אָמַר לֹא כֵן אֶלָּא לְבָנִים הָיָה לָבוּשׁ הֲרֵי עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וּכְאִלּוּ אָמַר אֶחָד בִּרְבִיעִי בְּשַׁבָּת וְהַשֵּׁנִי בַּחֲמִישִׁי שֶׁאֵין כָּאן עֵדוּת. אוֹ שֶׁאָמַר הָאֶחָד בְּסַיִף הֲרָגוֹ וְהַשֵּׁנִי אָמַר בְּרוֹמַח שֶׁאֵין כָּאן עֵדוּת. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יג טו) "נָכוֹן הַדָּבָר" וְכֵיוָן שֶׁהִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה בְּאֵי זֶה מִכָּל הַדְּבָרִים אֵין זֶה נָכוֹן:

ג הָיוּ הָעֵדִים מְרֻבִּים שְׁנַיִם מֵהֶן כִּוְּנוּ עֵדוּתָן בַּחֲקִירוֹת וּבִדְרִישׁוֹת וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ תִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת בִּשְׁנַיִם וְיֵהָרֵג. אֲבָל אִם הִכְחִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶן אֲפִלּוּ בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה:

ד עֵד אֶחָד אוֹמֵר בְּרִבְיעִי בְּשַׁבָּת בִּשְׁנַיִם לַחֹדֶשׁ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּרִבְיעִי בְּשַׁבָּת בִּשְׁלִשָּׁה לַחֹדֶשׁ עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. שְׁזֶה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים עַד חֲצוֹת הַחֹדֶשׁ. אֲבָל אַחַר חֲצוֹת הַחֹדֶשׁ כְּגוֹן שֶׁאָמַר הָאֶחָד בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בַּחֹדֶשׁ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בַּחֹדֶשׁ אַף עַל פִּי שֶׁכִּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם יוֹם אֶחָד מִימֵי הַשַּׁבָּת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. שֶׁאֵין חֲצִי הַחֹדֶשׁ בָּא וּכְבָר יָדְעוּ הַכֹּל אֵימָתַי הָיָה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ:

ה אָמַר הָאֶחָד בִּשְׁלִשָּׁה וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אָמַר עַד אֶחָד בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בִּשְׁלֹשׁ שָׁעוֹת הֲרֵי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת שֶׁדֶּרֶךְ הָעָם לִטְעוֹת בִּשְׁעָה אַחַת. אֲבָל אִם אָמַר הָאֶחָד בִּשְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אָמַר עַד אֶחָד קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה וְאֶחָד אוֹמֵר בְּהָנֵץ הַחַמָּה עֵדוּתָן בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁהִיא שָׁעָה אַחַת שֶׁהַדָּבָר נִכָּר לַכֹּל. וְכֵן אִם נֶחְלְקוּ בִּשְׁקִיעָתָהּ:

פרק ג

א אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּדָרִישָׁה וַחֲקִירָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד כב) "מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם". אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעַל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹיִן אֵין עֵדֵי מָמוֹן צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה. כֵּיצַד. אָמְרוּ הָעֵדִים בְּפָנֵינוּ הִלְוָה זֶה אֶת זֶה מָנֶה בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּוְּנוּ אֶת הַחֹדֶשׁ וְלֹא אֶת הַמָּקוֹם שֶׁהִלְוָה בּוֹ וְלֹא אֶת הַמָּנֶה אִם הָיָה מִמַּטְבֵּעַ פְּלוֹנִי אוֹ מִמַּטְבֵּעַ פְּלוֹנִי עֵדוּתָן קַיֶּמֶת:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּהוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת מַתָּנוֹת וּמְכִירוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל בְּדִינֵי קְנָסוֹת צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמַלְקוֹת וּבְגָלוּת. וְכֵן אִם רָאָה הַדַּיָּן שֶׁהַדִּין מְרֻמֶּה וְחָשַׁשׁ לוֹ צָרִיךְ דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה:

ג אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדֵי מָמוֹנוֹת צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה אִם הִכְחִישׁוּ הָעֵדִים זֶה אֶת זֶה בְּדָרִישׁוֹת אוֹ בַּחֲקִירוֹת עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וְאִם הִכְחִישׁוּ הָעֵדִים זֶה אֶת זֶה בִּבְדִיקוֹת עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. כֵּיצַד. אֶחָד אוֹמֵר בְּנִיסָן לָוָה מִמֶּנּוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא בְּאִיָּר אוֹ שֶׁאָמַר הָאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא בְּלוֹד הֲיִינוּ עֵדוּתָן בְּטֵלָה. וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד חָבִית שֶׁל יַיִן הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר שֶׁל שֶׁמֶן הָיְתָה עֵדוּתָן בְּטֵלָה שֶׁהֲרֵי הִכְחִישׁוּ בְּדָרִישָׁה. אֲבָל אִם אָמַר הָאֶחָד מָנֶה שָׁחוֹר וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר מָנֶה לָבָן הָיָה. זֶה אוֹמֵר בַּדִּיוֹטָא הָעֶלְיוֹנָה הָיוּ כְּשֶׁהִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בַּדִּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה הָיוּ. עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. אֲפִלּוּ אָמַר הָאֶחָד מָנֶה הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר מָאתַיִם חַיָּב לְשַׁלֵּם מָנֶה שֶׁיֵּשׁ בִּכְלַל מָאתַיִם מָנֶה. וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד דְּמֵי חָבִית שֶׁל יַיִן יֵשׁ לוֹ בְּיָדוֹ וְזֶה אוֹמֵר דְּמֵי חָבִית שֶׁל שֶׁמֶן מְשַׁלֵּם בַּפָּחוּת שֶׁבְּדָמִים. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד דִּין תּוֹרָה שֶׁאֵין מְקַבְּלִין עֵדוּת לֹא בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֶלָּא מִפִּי הָעֵדִים שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז ו) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" מִפִּיהֶם וְלֹא מִכְּתַב יָדָן. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁחוֹתְכִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֵדוּת שֶׁבִּשְׁטָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הָעֵדִים קַיָּמִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעַל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹיִן. וְאֵין דָּנִין בְּעֵדוּת שֶׁבִּשְׁטָר בְּדִינֵי קְנָסוֹת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמַכּוֹת וּבְגָלוּת אֶלָּא מִפִּיהֶן וְלֹא מִכְּתַב יָדָן:

ה כָּל עֵד שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתוֹ בְּבֵית דִּין בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. כֵּיצַד. אָמַר מַטְעֶה הָיִיתִי שׁוֹגֵג הָיִיתִי וְנִזְכַּרְתִּי שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן. לְפַחְדוֹ עָשִׂיתִי. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֲפִלּוּ נָתַן טַעַם לִדְבָרָיו. וְכֵן אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹסִיף בְּעֵדוּתוֹ תְּנַאי. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל דְּבָרִים שֶׁיֹּאמַר הָעֵד אַחַר שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתוֹ שֶׁיָּבוֹא מִכְּלָלָן בְּטוּל הָעֵדוּת אוֹ הוֹסָפַת תְּנַאי בָּהּ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ:

ו עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר הֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין וְאֵין יְכוֹלִין לַחְזוֹר בָּהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁאֶפְשָׁר לְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן אוֹ שֶׁהָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר. אֲבָל אִם אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר אֶלָּא מִפִּיהֶן וְאָמְרוּ כְּתַב יָדֵינוּ הוּא זֶה אֲבָל אֲנוּסִים הָיֵינוּ קְטַנִּים הָיֵינוּ קְרוֹבִים הָיֵינוּ מֻטְעִים הָיֵינוּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים וִיבַטֵּל הַשְּׁטָר:

ז אָמְרוּ פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיֵינוּ בַּעֲבֵרָה אוֹ שׁוֹחֵד לָקַחְנוּ עַל עֵדוּת זוֹ אֵין נֶאֱמָנִים שֶׁאֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע עַד שֶׁיַּעִידוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁהוּא רָשָׁע. וְכֵן אִם אָמְרוּ אֲמָנָה הָיוּ דְּבָרֵינוּ אֵין נֶאֱמָנִים שֶׁהַמֵּעִיד עַל שְׁטַר אֲמָנָה כְּמֵעִיד בְּשֶׁקֶר:

ח אָמְרוּ הָעֵדִים שְׁטַר מֶכֶר זֶה מוּדָעָה נִמְסְרָה לָנוּ עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁכְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין:

ט אָמְרוּ עַל תְּנַאי הָיָה שְׁטָר זֶה. אִם הָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר אֵין נֶאֱמָנִין וְאִם אֵין הַשְּׁטָר מִתְקַיֵּם אֶלָּא מִפִּיהֶם נֶאֱמָנִים. וְאוֹמֵר לְבַעֲלֵי הַדִּין קַיְּמוּ הַתְּנַאי וּבוֹאוּ לָדוּן:

י אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים עַל תְּנַאי הָיוּ הַדְּבָרִים וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר לֹא הָיָה שָׁם תְּנַאי הֲרֵי כָּאן עֵד אֶחָד:

יא גַּם בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת אֵין מְקַבְּלִין עֵדוּת אֶלָּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין. אִם הָיָה בַּעַל דִּין חוֹלֶה אוֹ שֶׁהָיוּ הָעֵדִים מְבַקְּשִׁים לֵילֵךְ לְמִדִינַת הַיָּם וְשָׁלְחוּ לְבַעַל דִּין וְלֹא בָּא הֲרֵי אֵלּוּ מְקַבְּלִים עֵדִים שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדוּת עַל פֶּה. אֲבָל בִּשְׁטָר מְקַיְּמִין בֵּית דִּין אֶת עֵדָיו שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין. וַאֲפִלּוּ הָיָה עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ וְאוֹמֵר שְׁטָר מְזֻיָּף הוּא עֲדֵי שֶׁקֶר הֵן אֵין מַשְׁגִּיחִין בּוֹ אֶלָּא מְקַיְּמִין אֶת הַשְּׁטָר וְאִם יֵשׁ לוֹ רְאָיָה לְפָסֵל יְפָסֵל:

יב כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה בְּעֵדִים מְטַפֵּל בָּעֵדִים עַד שֶׁיְּבִיאֵם לְבֵית דִּין. וְאִם יָדְעוּ בֵּית דִּין שֶׁבַּעַל דִּינוֹ אֲלָם וְטָעַן הַתּוֹבֵעַ שֶׁהָעֵדִים מִתְפַּחֲדִים מִבַּעַל דִּינוֹ שֶׁיָּבוֹאוּ וְיָעִידוּ לוֹ הֲרֵי בֵּית דִּין כּוֹפִין אֶת בַּעַל דִּינוֹ שֶׁיָּבִיא הוּא הָעֵדִים. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ דָּנִין בָּהֶן לְאַלָּם:

פרק ד

א עֵדֵי נְפָשׁוֹת צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם רוֹאִים אֶת הָעוֹשֶׂה עֲבֵרָה כְּאֶחָד. וּצְרִיכִין לְהָעִיד כְּאֶחָד וּבְבֵית דִּין אֶחָד. אֲבָל דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֵין צְרִיכִין לְכָךְ. כֵּיצַד. הָיָה אֶחָד רוֹאֵהוּ מֵחַלּוֹן זֶה כְּשֶׁעָבַר הָעֲבֵרָה וְהָעֵד הָאַחֵר רוֹאֵהוּ מֵחַלּוֹן אַחֵר. אִם הָיוּ שְׁנֵי הָעֵדִים רוֹאִין זֶה אֶת זֶה מִצְטָרְפִין וְאִם לָאו אֵין מִצְטָרְפִין. הָיָה זֶה הַמַּתְרֶה בּוֹ רוֹאֶה הָעֵדִים וְהָעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה הַמַּתְרֶה מִצְטָרְפִין. הָיוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּבֵית אֶחָד וְהוֹצִיא אֶחָד מֵהֶן רֹאשׁוֹ מִן הַחַלּוֹן. וְרָאָהוּ זֶה שֶׁעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת וְאֶחָד מַתְרֶה בּוֹ. וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ וְחָזַר הָעֵד הַשֵּׁנִי וְהוֹצִיא רֹאשׁוֹ מֵאוֹתוֹ הַחַלּוֹן וְרָאָהוּ. אֵין מִצְטָרְפִין עַד שֶׁיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. הָיוּ שְׁנֵי עֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מֵחַלּוֹן זֶה וּשְׁנֵי עֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מֵחַלּוֹן אַחֵר וְאֶחָד מַתְרֶה בּוֹ בָּאֶמְצַע. בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ הֲרֵי זוֹ עֵדוּת אַחַת וְאִם לֹא הָיוּ רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ וְלֹא צָרַף אוֹתָן הַמַּתְרֶה הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת. לְפִיכָךְ אִם נִמְצֵאת כַּת אַחַת מֵהֶן זוֹמְמִין הוּא וְהֵן נֶהֱרָגִין שֶׁהֲרֵי הוּא נֶהֱרָג בְּעֵדוּת הַכַּת הַשֵּׁנִיָּה:

ב אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאוּ אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ עֵדוּתָן מִצְטָרֶפֶת. כֵּיצַד. אָמַר הָאֶחָד בְּפָנַי הִלְוָהוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי אוֹ בְּפָנַי הוֹדָה לוֹ. וְאָמַר הָעֵד הַשֵּׁנִי וְכֵן אֲנִי מֵעִיד שֶׁהִלְוָהוּ בְּפָנַי אוֹ הוֹדָה בְּיוֹם אַחֵר. הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין:

ג וְכֵן אִם אָמַר הָאֶחָד בְּפָנַי הִלְוָהוּ וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר בְּפָנַי הוֹדָה לוֹ. אוֹ שֶׁאָמַר הָרִאשׁוֹן בְּפָנַי הוֹדָה וְהַשֵּׁנִי שֶׁהֵעִיד אַחַר זְמַן אָמַר בְּפָנַי הִלְוָהוּ. הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין:

ד וְכֵן בְּעֵת שֶׁמְּעִידִין בְּבֵית דִּין יָבוֹא אֶחָד וְשׁוֹמְעִין דְּבָרָיו הַיּוֹם וּכְשֶׁיָּבוֹא הָעֵד הַשֵּׁנִי לְאַחַר זְמַן שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו וּמִצְטָרְפִין זֶה לָזֶה וּמוֹצִיאִין בָּהֶן הַמָּמוֹן:

ה וְכֵן אִם הָיָה עֵד אֶחָד בִּכְתָב וְאֶחָד עַל פֶּה מִצְטָרְפִין. וְאִם אָמַר זֶה שֶׁלֹּא כָּתַב עֵדוּתוֹ אֲנִי קָנִיתִי מִיָּדוֹ עַל דָּבָר זֶה וְלֹא בָּא הַמַּלְוֶה הַזֶּה וְלֹא שָׁאַל מִפִּנִּי לִכְתֹּב שְׁנֵיהֶם מִצְטָרְפִין לַעֲשׂוֹת הַמַּלְוֶה בַּשְּׁטָר וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר פָּרַעְתִּי:

ו הֵעִיד הָאֶחָד בְּבֵית דִּין זֶה וְהָעֵד הַשֵּׁנִי בְּבֵית דִּין אַחֵר יָבוֹא בֵּית דִּין אֵצֶל בֵּית דִּין וְיִצְטָרְפוּ עֵדוּתָן. וְכֵן אִם הֵעִידוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּבֵית דִּין זֶה וְחָזְרוּ וְהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין אַחֵר יָבוֹא אֶחָד מִכָּל בֵּית דִּין וְיִצְטָרְפוּ. אֲבָל הָעֵד עִם הַדַּיָּן שֶׁהֵעִידוּ שְׁנֵי הָעֵדִים בְּפָנָיו אֵין מִצְטָרְפִין:

ז אַף עַל פִּי שֶׁמִּצְטָרְפִין הָעֵדוּת בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת צָרִיךְ שֶׁיָּעִיד כָּל אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם בְּכָל דָּבָר כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ. אֲבָל אִם הֵעִיד עֵד אֶחָד בְּמִקְצָת דָּבָר וְהֵעִיד הַשֵּׁנִי בְּמִקְצָתוֹ אֵין מְקַיְּמִין הַדָּבָר מֵעֵדוּת שְׁנֵיהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר (משנה סוטה ו ג) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר". כֵּיצַד. זֶה אוֹמֵר פְּלוֹנִי אָכַל שָׁוֶה זוּ שָׁנָה פְּלוֹנִית וְזֶה הֵעִיד שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה וְזֶה הֵעִיד שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה שְׁלִישִׁית. אֵין מִצְטָרְפִין עֵדוּת שְׁלִשְׁתָּן וְאוֹמְרִים הֲרֵי אֲכָלָהּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵעִיד בְּמִקְצָת הַדָּבָר. וְכֵן אִם הֵעִיד זֶה אֲנִי רָאִיתִי שֶׁעָרָה אַחַת בְּצַד יְמִינוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי רָאִיתִי שֶׁעָרָה אַחַת בְּצַד שְׂמֹאלוֹ שֶׁל זֶה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. אֵין מִצְטָרְפִין דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁנֹּאמַר הֲרֵי הֵעִידוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁהָיָה זֶה גָּדוֹל בְּיוֹם פְּלוֹנִי לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם לֹא הֵעִיד אֶלָּא בְּמִקְצָת הַסִּימָנִין. אֲפִלּוּ הֵעִידוּ שְׁנַיִם בְּשַׁעָרָה אַחַת וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם בְּשַׁעָרָה אַחֶרֶת שֶׁהֲרֵי כָּל כַּת מֵהֶם הֵעִידָה עַל חֲצִי דָּבָר וְאֵין זוֹ עֵדוּת. אֲבָל אִם הֵעִידָה הָאַחַת שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּצַד יָמִין וְהֵעִידָה הַשְּׁנִיָּה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּצַד שְׂמֹאל מִצְטָרְפִין. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ:

פרק ה

א אֵין חוֹתְכִין דִּין מִן הַדִּינִין עַל פִּי עֵד אֶחָד לֹא דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא דִּינֵי נְפָשׁוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט טו) "לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת". וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמַדְנוּ שֶׁקָּם הוּא לִשְׁבוּעָה כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת טוֹעֵן:

ב בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד. בְּסוֹטָה שֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה מֵי מָרִים וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָה שֶׁלֹּא תֵּעָרֵף כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ. וְכֵן מִדִּבְרֵיהֶן בְּעֵדוּת אִשָּׁה שֶׁיָּעִיד לָהּ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ:

ג וְכָל מָקוֹם שֶׁעֵד אֶחָד מוֹעִיל אִשָּׁה וּפָסוּל כְּמוֹ כֵן מְעִידִים. חוּץ מֵעֵד אֶחָד שֶׁל שְׁבוּעָה שֶׁאֵין מְחַיְּבִין שְׁבוּעָה אֶלָּא בְּעֵדוּת כָּשֵׁר הָרָאוּי לְהִצְטָרֵף עִם אַחֵר וְיִתְחַיֵּב זֶה הַנִּשְׁבָּע מָמוֹן עַל פִּיו. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים לַעֲשׂוֹת שְׁלֹשָׁה כִּשְׁנַיִם מַה שְׁנַיִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל בָּטֵל הָעֵדוּת כָּשֵׁר הָרָאוּי לְהִצְטָרֵף עִם אַחֵר שְׁלֹשָׁה וְהוּא הַדִּין לְמֵאָה. נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל בְּטֵלָה הָעֵדוּת בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁנִּתְכַּוְּנוּ כֻּלָּם לְהָעִיד. אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוְּנוּ כֻּלָּם לְהָעִיד מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים בְּכָל הָעָם וְרָאוּ הָעָם כְּשֶׁהָרַג זֶה אֶת זֶה אוֹ כְּשֶׁחָבַל בּוֹ אוֹ כְּשֶׁחָטַף חֻפָּץ מִיָּדוֹ:

ה וְכֵיצַד בּוֹדְקִין אֶת הַדָּבָר. כְּשֶׁבָּאוּ לְבֵית דִּין עֵדִים מְרֻבִּין. כַּת אַחַת אוֹמֶרֶת לָהֶם כְּשֶׁרְאִיתֶם זֶה שֶׁהָרַג אוֹ חָבַל לְהָעִיד בָּאתֶם אוֹ לִרְאוֹת. כָּל מִי שֶׁאוֹמֵר לֹא לְהָעִיד עָלָיו אֶלָּא לִרְאוֹת מָה הַדָּבָר וּבְכָל הָעָם בָּאתִי מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ. וְכָל מִי שֶׁאוֹמֵר לֹא הָיִיתִי עוֹמֵד אֶלָּא לְהָעִיד וּלְכַוֵּן הָעֵדוּת מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ. אִם נִמְצָא בְּאֵלּוּ שֶׁנִּתְכַּוְּנוּ לְהָעִיד קָרוֹב אוֹ פָּסוּל עֵדוּת כֻּלָּם בְּטֵלָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה בָּהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל. אֲבָל אִם כֻּלָּם כְּשֵׁרִים אֶחָד שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהָעִיד אוֹ שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְהָעִיד הוֹאִיל וְרָאָה הַדָּבָר וְכִוֵּן עֵדוּתוֹ וְהָיָה שָׁם הַתְרָאָה חוֹתְכִין הַדִּין עַל פִּיו. בֵּין בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת:

ו שְׁטָר שֶׁהָיוּ עֵדָיו מְרֻבִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל אוֹ שֶׁהָיוּ בָּהֶם שְׁנַיִם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה. וַהֲרֵי אֵין הָעֵדִים קַיָּמִין כְּדֵי לִשְׁאל אוֹתָן. אִם יֵשׁ שָׁם עֵדוּת בְּרוּרָה שֶׁכֻּלָּם יָשְׁבוּ לַחְתֹּם שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוְּנוּ לְהָעִיד הֲרֵי זֶה בָּטֵל. וְאִם לָאו תִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר. וְלָמָּה מְקַיְּמִין הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁחָתְמוּ הַכְּשֵׁרִים וְהִנִּיחוּ מָקוֹם לַגָּדוֹל לַחְתֹּם וּבָא זֶה הַקָּרוֹב אוֹ הַפָּסוּל וְחָתַם שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם:

ז אַף עַל פִּי שֶׁהָעֵד שֶׁחָתוּם מִתְּחִלָּה בַּשְּׁטָר הוּא הַפָּסוּל הֲרֵי הַשְּׁטָר כָּשֵׁר:

ח כָּל עֵד שֶׁהֵעִיד בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אֵינוֹ מוֹרֶה בְּדִין זֶה הַנֶּהֱרָג וְלֹא יִלָּמֵד עָלָיו לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. וְאִם אָמַר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לה ל) "וְעֵד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת". בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. וּמַהוּ זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לָמוּת כְּלוֹמַר עֵד שֶׁהֵעִיד בְּנֶפֶשׁ לָמוּת לֹא יַעֲנֶה דָּבָר אֶלָּא יַעִיד וְיִשְׁתֹּק. אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת אוֹ חוֹבָה. אֲבָל לֹא יִמְנֶה עִם הַדַּיָּנִים וְלֹא יֵעָשֶׂה דַּיָּן שֶׁאֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן אֲפִלּוּ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּדָבָר שֶׁצָּרִיךְ עֵדִים מִן הַתּוֹרָה וְצָרִיךְ דַּיָּנִים לָדוּן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל בְּשֶׁל דִּבְרֵיהֶם עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן. כֵּיצַד. אֶחָד שֶׁהֵבִיא הַגֵּט וְאָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. הוּא וּשְׁנַיִם נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָהּ וְנִמְצָא כְּאִלּוּ נְטָלוּהוּ מִבֵּית דִּין. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק ו

א כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁקִּיּוּם שְׁטָרוֹת מִדִּבְרֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין. אַף עַל פִּי כֵן אֵין מְקַיְּמִין שְׁטָרוֹת אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה אֲפִלּוּ שְׁלָשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא דִּין. וּלְפִיכָךְ אֵין מְקַיְּמִין שְׁטָרוֹת בַּלַּיְלָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ב בְּאֶחָד מֵחֲמִשָּׁה דְּרָכִים מִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר בְּבֵית דִּין. הַדֶּרֶךְ הָאֶחָד שֶׁיִּהְיוּ דַּיָּנִים מַכִּירִין כְּתַב יְדֵי הָעֵדִים שֶׁזּוֹ עֵדוּת פְּלוֹנִי וְזוֹ עֵדוּת פְּלוֹנִי. הַדֶּרֶךְ הַשֵּׁנִי שֶׁיַּחְתְּמוּ הָעֵדִים בְּפְנֵיהֶם. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִים בְּפְנֵיהֶם וְיֹאמַר כָּל אֶחָד וְאֶחָד זֶה כְּתַב יָדִי וַאֲנִי עֵד בַּדָּבָר הַזֶּה. הַדֶּרֶךְ הָרְבִיעִי שֶׁאִם מֵתוּ עֵדֵי הַשְּׁטָר אוֹ שֶׁהָיוּ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת יָבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ עַל כְּתַב יָדָן שֶׁהוּא זֶה. הַדֶּרֶךְ הַחֲמִישִׁי שֶׁיִּהְיֶה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִשְּׁטָרוֹת אֲחֵרִים וְעוֹרְכִין בֵּית דִּין זֶה הַכְּתָב לְאוֹתוֹ הַכְּתָב שֶׁבִּשְׁטָרוֹת אֲחֵרִים וְיִהְיֶה דּוֹמֶה זֶה לָזֶה וְיֵרָאֶה לָהֶם בְּיַחַד שֶׁכְּתַב יְדֵי אֵלּוּ הוּא כְּתַב יְדֵי אֵלּוּ:

ג אֵין מְקַיְּמִין אֶת הַשְּׁטָר מִשְּׁטָרוֹת אֲחֵרִים אֶלָּא מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת שֶׁל שְׁתֵּי שָׁדוֹת שֶׁאֲכָלוּם בַּעֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֲכִילָה גְּלוּיָה נְכוֹנָה בְּלֹא שׁוּם יִרְאָה וְלֹא פַּחַד מִתְבִיעָה בָּעוֹלָם כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹכְלִין כָּל בַּעֲלֵי שָׂדוֹת שְׁדוֹתֵיהֶן. אוֹ מִשְּׁנֵי שִׁטְרֵי כְתֻבוֹת. וְהוּא שֶׁיֵּצְאוּ שְׁנֵי הַשְּׁטָרוֹת מִתַּחַת יְדֵי אֶחָד לֹא מִתַּחַת יְדֵי זֶה שְׁרוֹצֶה לְקַיֵּם שְׁטָרוֹ שֶׁמָּא הוּא זִיֵּף הַכֹּל. וְכֵן מְקַיְּמִין הַשְּׁטָר מִשְּׁטָר שֶׁקָּרַע עָלָיו עַרְעָר וְהֶחְזַק בְּבֵית דִּין מְקַיְּמִין מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּקַיְּמִין מִשְּׁטַר שְׁתֵּי שָׂדוֹת אוֹ מִשְּׁתֵּי כְתֻבוֹת:

ד בֵּית דִּין שֶׁכָּתְבוּ בְּמוֹשַׁב שְׁלֹשָׁה הָיֵינוּ וְנִתְקַיֵּם שְׁטָר זֶה בְּפָנֵינוּ הֲרֵי זֶה מְקֻיָּם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרְשׁוּ בְּאֵי זֶה דֶּרֶךְ מֵחֲמִשָּׁה דְּרָכִים נִתְקַיֵּם. שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין שֶׁמָּא יִטְעוּ. וּכְבָר נָהֲגוּ כָּל בָּתֵּי דִינִין שֶׁרָאֵינוּ וְשָׁמַעְנוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּתְקַיֵּם בָּהּ לִפְנֵיהֶם:

ה וּלְעוֹלָם אֵין בֵּית דִּין בּוֹדְקִין אַחַר בֵּית דִּין אַחֵר אֶלָּא מַחֲזִיקִין אוֹתָן שֶׁהֵן בְּקִיאִין וְלֹא יִטְעוּ. אֲבָל בּוֹדְקִין אַחַר הָעֵדִים:

ו שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶם צְרִיכִין לִכְתֹּב בְּמוֹשַׁב שְׁלֹשָׁה הָיֵינוּ וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ. שֶׁמָּא יֹאמַר הָרוֹאֶה בֵּית דִּין בִּשְׁנַיִם קִיְּמוּהוּ. אֲפִלּוּ הָיָה כָּתוּב בּוֹ בְּבֵית דִּין יֹאמַר שֶׁמָּא דִּמּוּ שְׁנַיִם בֵּית דִּין הֵם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מַשְׁמָע שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה אֵינוֹ צָרִיךְ:

ז שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר וּבָאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְעֵרְעֲרוּ עַל אֶחָד מֵהֶן שֶׁהוּא גַּזְלָן וְכֵיוָן בּוֹ וּבָאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְהֵעִידוּ שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה. אִם עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ הֵעִידוּ שֶׁחָזַר חֲבֵרֵי זֶה חוֹתֵם עִמָּהֶם שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשָׁה הָיוּ וְאִם אַחַר שֶׁחָתְמוּ הַשְּׁנַיִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה אֵינוֹ חוֹתֵם עִמָּהֶן שֶׁחֲבֵרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאֵינוֹ בְּעֵת חֲתִימַת הַשְּׁנַיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁעֵרְעֲרוּ עָלָיו בַּעֲבֵרָה. אֲבָל עֵרְעֲרוּ עָלָיו בְּפֻגַּם מִשְׁפָּחָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ אִמּוֹ לֹא נִשְׂתַּחְרְרָה וְעֶבֶד הוּא אוֹ לֹא נִתְגַּיְּרָה וְעַכּוּ״ם הוּא וְנוֹדַע אַחַר שֶׁחָתְמוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁאֵין בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ פְּגָם וְשֶׁהוּא כָּשֵׁר חֲבֵרֵי זֶה חוֹתֵם עִמָּהֶם שֶׁזֶּה גִּלּוּי דָּבָר שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם הוּא׃

ח מֵתַי לִכְתֹּב הַקִּיּוּם בַּשְּׁטָר קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיֵּם הַשְּׁטָר שֶׁאֵין הַכְּתִיבָה עִקָּר אֶלָּא הַחֲתִימָה. וְאֵין הַדַּיָּנִים צְרִיכִין לִקְרוֹת הַשְּׁטָר שֶׁמְּקַיְּמִין אוֹתוֹ אֶלָּא מְקַיְּמִין אוֹתוֹ מֵעֲדָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָדְעוּ מַה כָּתוּב בּוֹ׃

פרק ז

א מֵעִיד קָרוֹב עַל כְּתַב קְרוֹבוֹ. כֵּיצַד. שְׁטָר שֶׁעֲדָיו רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּמֵתוּ אוֹ שֶׁהָלְכוּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָא בְּנוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וְאָמַר זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי וּבָא בְּנוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן וְאָמַר זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי חֲבֵרִי אֵלּוּ כִּשְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁאֵינָן קְרוֹבִים וְאִם יִצְטָרֵף עִמָּהֶם שְׁלִישִׁי וְהֵעִיד עַל כְּתַב יָדָן שֶׁל שְׁנֵיהֶם חֲבֵרִי נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר׃

ב וְאֵלּוּ מִדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָנִים הַגְּדוֹלִים לְהָעִיד בְּגָדְלָם מַה שֶּׁרָאוּ בְּקָטְנָם. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רַבִּי זֶהוּ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָחִי שֶׁהָיִיתִי מַכִּיר בִּכְתַב יָדָם כְּשֶׁהָיִיתִי קָטָן. וְהוּא שֶׁיִּצְטָרֵף עִמּוֹ אַחֵר שֶׁמַּכִּיר כְּתַב יָדָן כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל׃

ג שְׁטָר שֶׁעֲדָיו רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁזֶּה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר. אֲבָל אִם הֵעִיד זֶה עַל כְּתַב יָדוֹ [שֶׁל] רְאוּבֵן וְהַשֵּׁנִי הֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ [שֶׁל] שִׁמְעוֹן לֹא נִתְקַיֵּם הַשְּׁטָר לְפִי שֶׁצָּרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים עַל כְּתַב [כָּל] יַד אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם. וְאִם יֵשׁ שְׁלִישִׁי מֵעִיד עַל כְּתַב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן כְּאֶחָד נִתְקַיֵּם׃

ד אָמַר הָרִאשׁוֹן זֶה כְּתַב יָדִי וְהֵעִיד הוּא וְאַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַשֵּׁנִי לֹא נִתְקַיֵּם לְפִי שֶׁנִּמְצָא שְׁלֹשֶׁת רִבְעֵי הַמָּמוֹן שֶׁבַּשְּׁטָר תָּלוּי בְּעֵדוּת הָאֶחָד. וְכֵן אִם הֵעִיד אָחִיו אוֹ בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן עִם אַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַשֵּׁנִי לֹא נִתְקַיֵּם שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשֶׁת רִבְעֵי הַמָּמוֹן תָּלוּי בְּעֵדוּת הַקְּרוֹבִים׃

ה שְׁנַיִם שֶׁחָתְמוּ עַל הַשְּׁטָר וּמֵת אֶחָד מֵהֶן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁל מֵת וְאִם לֹא נִמְצָא אֶלָּא עֵד אֶחָד עִם זֶה הָעֵד הַחַי כּוֹתֵב חֲתִימַת יָדוֹ בִּפְנֵי עֵדִים אֲפִלּוּ עַל הַחֶרֶס וּמַשְׁלִיכוֹ בְּבֵית דִּין עַד שֶׁתֵּחָזֵק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְלֹא יִהְיֶה צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁזֶּה כְּתַב יָדוֹ וְיָעִיד הוּא וְאַחֵר עַל כְּתַב יְדֵי הַמֵּת וְיִתְקַיֵּם כְּתַב יָדוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו׃

ו שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁטָר שְׁנַיִם מֵהֶן מַכִּירִין חֲתִימַת יְדֵי עֵדִים וְאֶחָד אֵינוֹ מַכִּיר. עַד שֶׁלֹּא חָתְמוּ מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם. שֶׁהָעֵדִים נַעֲשִׂים דַּיָּנִים בְּדָבָר שֶׁהוּא מִדְּבְרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל אַחַר שֶׁחָתְמוּ אֵין מְעִידִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם [שֶׁחֲבֵרֵי בְּעֵת שֶׁחָתְמוּ לֹא הָיוּ מַכִּירִין אֶלָּא הַשְּׁנַיִם] וְאֵין מְקַיְּמִין אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלָשְׁתָּן מַכִּירִין אוֹ יָעִידוּ הָעֵדִים עַל הַכְּתָב בִּפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד׃

ז שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר וּמֵתוּ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ כְּתַב יָדָן הוּא זֶה אֲבָל אֲנוּסִים הָיוּ קְטַנִּים הָיוּ פְּסוּלֵי עֵדוּת הָיוּ. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם עֵדִים אֲחֵרִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן אוֹ שֶׁהָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִשְּׁטָר אַחֵר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהַחֲזַק בְּבֵית דִּין הֲרֵי זֶה לֹא נִתְקַיֵּם. אֶלָּא מְעִידִין הַשְּׁנַיִם שֶׁבַּשְּׁטָר כְּנֶגֶד הַשְּׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן פְּסוּלִין וְאֵין גּוֹבִין בּוֹ כְּלוּם׃

פרק ח

א מִי שֶׁחָתַם עַל הַשְּׁטָר וּבָא לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְהִכִּיר כְּתַב יָדוֹ שֶׁזֶּהוּ בְּוַדַּאי אֲבָל אֵינוֹ זוֹכֵר הָעֵדוּת כְּלָל וְלֹא יִמְצָא בְּלִבּוֹ זִכָּרוֹן כְּלָל שֶׁזֶּה לָזֶה מִזֶּה לְעוֹלָם. חֲבֵרִי זֶה אָסוּר לְהָעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא זֶה בְּבֵית דִּין. שֶׁאֵין אָדָם מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא זֶה אֶלָּא עַל הַמָּמוֹן שֶׁבַּשְּׁטָר הוּא מֵעִיד שֶׁזֶּה חַיָּב לָזֶה. וּכְתַב יָדוֹ הוּא כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ הַדָּבָר אֲבָל אִם לֹא נִזְכַּר לֹא יָעִיד׃

ב אֶחָד הַזּוֹכֵר אֶת הָעֵדוּת וְאֶחָד שֶׁרָאָה כְּתַב יָדוֹ אוֹ שֶׁהִזְכִּירוּהוּ אֲחֵרִים וְנִזְכַּר. אֲפִלּוּ הִזְכִּירוּ הָעֵד הַשֵּׁנִי שֶׁהֵעִיד אִם נִזְכַּר חֲבֵרִי זֶה מֵעִיד. אֲבָל אִם הִזְכִּיר אוֹתוֹ הַתּוֹבֵעַ עַצְמוֹ אַף עַל פִּי שֶׁנִּזְכַּר אֵינוֹ מֵעִיד מִפְּנֵי שֶׁזֶּה דּוֹמֶה בְּעֵינַי בַּעַל דִּין כְּאִלּוּ הֵעִיד שֶׁקֶר בְּדָבָר שֶׁלֹּא יָדַע׃

ג לְפִיכָךְ אִם הָיָה הַתּוֹבֵעַ תַּלְמִיד חָכָם וְהִזְכִּיר הַתּוֹבֵעַ הַזֶּה אֶת הָעֵד וְנִזְכַּר חֲבֵרִי זֶה יָעִיד לוֹ שֶׁתַּלְמִיד חָכָם יוֹדֵעַ שֶׁאִלּוּ לֹא זָכַר הַדָּבָר לֹא הָיָה מֵעִיד. וְקַל הוּא שֶׁהֻקְלוּ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁכַח הַדָּבָר מִכַּמָּה שָׁנִים וְהַכְּתָב הוּא שֶׁהִזְכִּירוֹ חֲבֵרִי זֶה מֵעִיד׃

ד הוֹאִיל וְהַדָּבָר כֵּן שָׁטָר שֶׁיָּצָא לְבֵית דִּין וּבָאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ כְּתַב יָדֵינוּ הוּא זֶה אֲבָל מֵעוֹלָם לֹא יָדַעְנוּ עֵדוּת זוֹ וְאֵין אָנוּ זוֹכְרִים שֶׁזֶּה לָוָה מִזֶּה אוֹ מָכַר לוֹ. לֹא נִתְקַיֵּם הַשָּׁטָר וַהֲרֵי הֵן כְּחֵרְשִׁים עַד שֶׁיִּזְכְּרוּ עֵדוּתָן. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ דָּן כֵּן לֹא יָדַע בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. אֲבָל אִם הָיָה כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר אוֹ שֶׁהָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן. מְקַיְּמִין אֶת הַשָּׁטָר וְאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל דִּבְרֵיהֶן שֶׁאוֹמְרִין אֵין אָנוּ זוֹכְרִין עֵדוּת זוֹ שֶׁמָּא חָזְרוּ בָּהֶן. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ אֵין אָנוּ זוֹכְרִין כְּדֵי לְבַטֵּל הַשָּׁטָר וּכְאִלּוּ אָמְרוּ קְטַנִּים הָיִינוּ שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנִים הוֹאִיל וּמִתְקַיֵּם הַשָּׁטָר שֶׁלֹּא עַל פִּיהֶם. וּמִפְּנֵי טַעַם זֶה מְקַיְּמִין כָּל הַשָּׁטָרוֹת. וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהָבִיא עֵדִים וְלִשְׁאל אוֹתָם אִם הֵם זוֹכְרִים עֵדוּת זוֹ אוֹ אֵינָם זוֹכְרִים אוֹתָהּ. שֶׁאֲפִלּוּ בָּאוּ וְאָמְרוּ אֵין אָנוּ זוֹכְרִים אוֹתָהּ אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן:

ה אֶחָד הַכּוֹתֵב עֵדוּתוֹ עַל הַשָּׁטָר. אוֹ שֶׁנִּמְצָא אֶצְלוֹ כָּתוּב בְּפִנְקָסוֹ בִּכְתַב יָדוֹ פְּלוֹנִי הֵעִיד אוֹתִי עָלָיו בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּכָךְ וְכָךְ. אִם זָכַר מֵעַצְמוֹ אוֹ הִזְכִּירוּהוּ אֲחֵרִים וְנִזְכַּר מֵעִיד וְאִם לָאו אָסוּר לְהָעִיד. שֶׁאֵין זֶה דּוֹמֶה אֶלָּא לְמִי שֶׁאָמַר לוֹ אָדָם נֶאֱמָן פְּלוֹנִי יֵשׁ לוֹ אֶצֶל פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ וְהֵעִיד הוּא שֶׁיֵּשׁ לָזֶה אֶצֶל זֶה וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִן הַדָּבָר כְּלוּם אֶלָּא מִפִּי הָאַחֵר שָׁמַע וְהֵעִיד:

פרק ט

א עֲשָׂרָה מִינֵי פְּסָלוּת הֵם כָּל מִי שֶׁנִּמְצָא בּוֹ אֶחָד מֵהֶן חֲרֵי הוּא פָּסוּל לְעֵדוּת. וְאֵלּוּ הֵן. הַנָּשִׁים. וְהָעֲבָדִים. וְהַקְּטַנִּים. וְהַשּׁוֹטִים. וְהַחֵרְשִׁים. וְהַסּוּמִים. וְהָרְשָׁעִים. וְהַבְּזוּיִין. וְהַקְּרוֹבִין. וְהַנּוֹגְעִין בְּעֵדוּתָן. חֲרֵי אֵלּוּ עֲשָׂרָה:

ב נָשִׁים פְּסוּלוֹת לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז ו) "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" לָשׁוֹן זָכָר וְלֹא לָשׁוֹן נְקֵבָה:

ג וְכֵן הַטֻּמְטוּם וְהָאַנְדְּרוֹגִינוּס פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן סָפֵק כָּשֵׁר סָפֵק פָּסוּל חֲרֵי הוּא פָּסוּל שֶׁאֵין הָעֵד בָּא אֶלָּא לְהוֹצִיא מָמוֹן עַל פִּיו אוֹ לְחַיֵּב עַל פִּיו וְאֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן מִסָּפֵק וְאֵין עוֹנְשִׁין מִסָּפֵק דִּין תּוֹרָה:

ד הָעֲבָדִים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו" מִכְּלָל שֶׁאָחִיו כְּמוֹהוּ מָה אָחִיו בֶּן בְּרִית אַף הָעֵד בֶּן בְּרִית קַל וָחֹמֶר לְעַכּוּ"ם אִם עֲבָדִים שֶׁהֵן בִּמְקֻצָּת מִצְוֹת פְּסוּלִין הָעַכּוּ"ם לֹא כָּל שֶׁכֵּן:

ה מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין פָּסוּל:

ו כָּל מִי שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר וַהֲרֵי הוּא מְחֻסָּר גֵּט שִׁחְרוּר. פָּסוּל עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדוֹ וְיֵעָשֶׂה מִכְּלַל בְּנֵי בְּרִית וְאַחַר כָּךְ יָעִיד:

ז הַקְּטַנִּים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵדִים (דברים יט יז) "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים" אֲנָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים. אֲפִלּוּ הָיָה הַקָּטָן נָבוֹן וְחָכָם חֲרֵי הוּא פָּסוּל עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה גְּמוּרוֹת. וְאִם הִגִּיעַ לְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְנוֹלַד בּוֹ סִימָן מִסְּימָנֵי סְרוּס חֲרֵי זֶה סָרִיס וְיָעִיד. וְאִם לֹא נוֹלַד בּוֹ לֹא יָעִיד עַד רֹב שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוּת:

ח קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לִכְלַל שְׁנוֹתָיו שֶׁנִּרְאוּ בּוֹ סִימָנֵי בַּגְרוּת מִלְּמַעְלָה אֵינוֹ צָרִיךְ בְּדִיקָה. וְאִם לָאו אֵין מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ עַד שֶׁיִּבָּדֵק. וּבֵן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּטִיב מַשָּׂא וּמַתָּן אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת בְּקַרְקָעוֹת מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדֵּק בִּדְבָרִים שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ. אֲבָל בְּעֵדוּת מְטַלְטְלִין מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ הוֹאִיל וְהוּא גָּדוֹל:

ט הַשּׁוֹטֶה פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה לְפִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן מִצְוֹת. וְלֹא שׁוֹטֶה שֶׁהוּא מְהַלֵּךְ עָרֹם וּמְשַׁבֵּר כֵּלִים וְזוֹרֵק אֲבָנִים בִּלְבַד. אֶלָּא כָּל מִי שֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתּוֹ וְנִמְצֵאת דַּעְתּוֹ מְשֻׁבָּשֶׁת תָּמִיד בְּדָבָר מִן הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְדַבֵּר וְשׁוֹאֵל כְּעִנְיָן בְּשְׁאָר דְּבָרִים חֲרֵי זֶה פָּסוּל וּבִכְלַל שׁוֹטִים יֵחָשֵׁב. הַנִּכְפֶּה בְּעֵת כְּפִיָּתוֹ פָּסוּל וּבְעֵת שֶׁהוּא בָּרִיא כָּשֵׁר. וְאֶחָד הַנִּכְפֶּה מִזְּמַן לִזְמַן אוֹ הַנִּכְפֶּה תָּמִיד בְּלֹא עֵת קָבוּעַ. וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מְשֻׁבָּשֶׁת תָּמִיד שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שָׁם נִכְפִּים שֶׁגַּם בְּעֵת בְּרִיאוּתָם דַּעְתָּם מְטֹרֶפֶת עֲלֵיהֶם. וְצָרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בְּעֵדוּת הַנִּכְפִּין הַרְבֵּה:

י הַפִּתְאִים בְּיוֹתֵר שֶׁאֵין מַכִּירִין דְּבָרִים שֶׁסּוֹתְרִין זֶה אֶת זֶה וְלֹא יָבִינוּ עִנְיְנֵי הַדָּבָר כְּדַרְכָּן שֶׁמְּבִינִין שְׁאָר עַם הָאָרֶץ. וְכֵן הַמְבֹהָלִים וְהַנִּתְפָּזִים בְּדַעְתָּם וְהַמִּשְׁתַּגְּעִים בְּיוֹתֵר חֲרֵי אֵלּוּ בִּכְלַל הַשּׁוֹטִים. וְדָבָר זֶה לְפִי (מה) שֶׁיִּרְאֶה הַדַּיָּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן הַדַּעַת בִּכְתָב:

יא הַחֵרֵשׁ כְּשׁוֹטֶה שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ נְכוֹנָה וְאֵינוֹ בֶּן מִצְוֹת. וְאֶחָד חֵרֵשׁ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. אַף עַל פִּי שֶׁרְאִיָּתוֹ רְאִיָּה מְעֻלָּה וְדַעְתּוֹ נְכוֹנָה צָרִיךְ לְהָעִיד בְּבֵית דִּין בְּפִיו. אוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְהָעִיד בְּפִיו. וְיִהְיֶה רָאוּי לִשְׁמֹעַ הַדַּיָּנִים וְהָאיוּם שֶׁמְּאַיְּמִין עָלָיו. וְכֵן אִם נִשְׁתַּתֵּק אַף עַל פִּי שֶׁנִּבְדַּק בְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹדְקִין לְעִנְיַן גִּטִּין וְנִמְצֵאת עֵדוּתוֹ מְכֻוֶּנֶת וְהֵעִיד בְּפָנֵינוּ בִּכְתַב יָדוֹ אֵינָהּ עֵדוּת כְּלָל. חוּץ מֵעֵדוּת אִשָּׁה לְפִי שֶׁבְּעֵגוּנָהּ הֻקְלוּ:

יב הַסּוּמִים אַף עַל פִּי שֶׁמַּכִּירִין הַקּוֹל וְיָדְעוּ הָאֲנָשִׁים הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) "וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה" מִי שֶׁהוּא רָאוּי לִרְאוֹת הוּא שֶׁמֵּעִיד. וְהַסּוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו כָּשֵׁר לְהָעִיד:

פרק י

א הָרְשָׁעִים פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג א) "אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס" מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ אַל תָּשֶׁת רָשָׁע עֵד. וַאֲפִלּוּ עֵד כָּשֵׁר שֶׁיּוֹדֵעַ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא רָשָׁע וְאֵין הַדַּיָּנִים מַכִּירִין רִשְׁעוֹ אָסוּר לוֹ לְהָעִיד עִמּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵדוּת אֱמֶת. מִפְּנֵי שֶׁמִּצְטָרֵף עִמּוֹ וְנִמְצָא זֶה הַכָּשֵׁר הֵשִׁית יָדוֹ עִם הָרָשָׁע עַד שֶׁנִּתְקַבְּלָה עֵדוּתוֹ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר עֵד כָּשֵׁר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעֵדוּת לַחֲבֵרוֹ וְיָדַע שֶׁהָעֵד הַשֵּׁנִי עִמּוֹ עֵד שֶׁקֶר שֶׁאָסוּר לוֹ לְהָעִיד שֶׁנֶּאֱמַר אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע:

ב אִי זֶהוּ רָשָׁע כָּל שֶׁעָבַר עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת זֶהוּ רָשָׁע וּפָסוּל. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה קָרְאָה לַמְחַיֵּב מַלְקוֹת רָשָׁע שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ב) "וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע". וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מְחַיֵּב מִיתַת בֵּית דִּין שֶׁהוּא פָּסוּל שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לה לא) "אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת":

ג עָבַר עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת מִן הַתּוֹרָה הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה. וְאִם הָיָה הַחִיּוּב שֶׁבָּהּ מִדִּבְרֵיהֶם הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. כֵּיצַד. אָכַל בְּשַׂר בְּהֵמָה בְּחָלָב אוֹ שֶׁאָכַל נְבֵלוֹת וּשְׁקָצִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן בֵּין לְתַאֲבוֹן בֵּין לְהַכְעִיס. אוֹ שֶׁחִלֵּל אֶת יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן. אוֹ שֶׁלָּבַשׁ שַׁעַטְנֵז שֶׁהוּא שׁוּעַ אוֹ טָווּי אוֹ נוּז. הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אִם אָכַל בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב. אוֹ שֶׁחִלֵּל יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גְּלֻיּוֹת. אוֹ שֶׁלָּבַשׁ בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. הֲרֵי הוּא פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. וּכְבָר מָנִינוּ כָּל עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ מַלְקוֹת. וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה דְּבָרִים שֶׁאֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה וּדְבָרִים שֶׁאֲסוּרִין מִדִּבְרֵיהֶם:

ד וְעוֹד יֵשׁ שָׁם רְשָׁעִים שֶׁהֵן פְּסוּלִין לְעֵדוּת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּנֵי תַּשְׁלוּמִין וְאֵינָן בְּנֵי מַלְקוֹת. הוֹאִיל וְלוֹקְחִים מָמוֹן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם בְּחָמָס פְּסוּלִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט טז) "כִּי יָקוּם עֵד חָמָס בְּאִישׁ". כְּגוֹן הַגַּנָּבִים וְהַחַמְסָנִים אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזִיר פָּסוּל לְעֵדוּת מֵעֵת שֶׁגָּנַב אוֹ גָּזַל. וְכֵן עֵד זוֹמֵם אַף עַל פִּי שֶׁהוּזַם בְּעֵדוּת מָמוֹן וְשִׁלֵּם הֲרֵי זֶה פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה לְכָל עֵדוּת. וּמֵאֵימָתַי הוּא נִפְסָל מֵעֵת שֶׁהֵעִיד בְּבֵית דִּין. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הוּזַם עַל אוֹתָהּ עֵדוּת אֶלָּא אַחַר כַּמָּה יָמִים. וְכֵן הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית אֶחָד הַמַּלְוֶה וְאֶחָד הַלּוֶֹה שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין לְעֵדוּת. אִם רִבִּית קְצוּצָה עָשׂוּ הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה וְאִם אֶבֶק רִבִּית עָשׂוּ הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן כָּל הָעוֹבֵר עַל גְּזֵל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם הֲרֵי הוּא פָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. כֵּיצַד. הַחַמְסָנִים וְהֵם הַלּוֹקְחִים קַרְקַע אוֹ מִטַּלְטְלִין שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹתְנִין הַדָּמִים הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן הָרוֹעִים אֶחָד רוֹעֵי בְּהֵמָה דַּקָּה וְאֶחָד רוֹעֵי בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁל עַצְמָן הֲרֵי הֵן פְּסוּלִין שֶׁחֶזְקָתָן פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגֵזֶל וּמְנִיחִים בְּהֶמְתָּן לִרְעוֹת בְּשָׂדוֹת וּפַרְדֵּסִים שֶׁל אֲחֵרִים וּלְפִיכָךְ סְתָם רוֹעֶה פָּסוּל. וּמְגַדְּלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פְּסוּלִין אֲבָל בְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּשֵׁרִין. וּמֻתָּר לְגַדֵּל בְּהֵמָה גַּסָּה בְּכָל מָקוֹם. וְכֵן הַמּוֹכְסִין סְתָמָן פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁחֶזְקָתָן לִקַּח יוֹתֵר מִדָּבָר הַקָּצוּב לָהֶם בְּדִין הַמַּלְכוּת וְלוֹקְחִין הֶתֵּר לְעַצְמָן. אֲבָל גַּבָּאֵי מְנַת הַמֶּלֶךְ סְתָמָן כְּשֵׁרִין וְאִם נוֹדַע שֶׁלָּקְחוּ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת יֶתֶר מִן הָרָאוּי לָהֶם לִגְבּוֹת הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְכֵן מַפְרִיחֵי יוֹנִים בַּיִּשּׁוּב פְּסוּלִין מִפְּנֵי שֶׁחֶזְקָתָן שֶׁגּוֹזְלִים יוֹנִים שֶׁל אֲחֵרִים בְּחִנָּם. וְכֵן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית וְהֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁיּוֹשְׁבִין בְּטַלִּים וְכֵינָן שֶׁבָּאָה שְׁבִיעִית פּוֹשְׁטִים יְדֵיהֶן וּמַתְחִילִין לִשָּׂא וְלִתֵּן בִּפֵּרוֹת שֶׁחֶזְקַת אֵלּוּ שֶׁהֵן אוֹסְפִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית וְעוֹשִׂין בָּהֶן סְחוֹרָה. וְכֵן מְשַׁחֵק בְּקֻבְיָא וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ אֻמָּנוּת אֶלָּא הוּא. הוֹאִיל וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁאוֹכֵל מִן הַקֻּבְיָא שֶׁהוּא אֲבַק גֵּזֶל. וְלֹא בְּקֻבְיָא בִּלְבַד אֶלָּא אֲפִלּוּ מְשַׂחֲקִים בְּקֻלְפֵּי אֱגוֹזִים וּקְלִפֵּי רִמּוֹנִים. וְכֵן לֹא יוֹנִים בִּלְבַד אָמְרוּ אֶלָּא אֲפִלּוּ הַמְשַׂחֲקִים בִּבְהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְאוֹמֵר כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ כָּל הַנּוֹצֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ יֹטֶל בְּעָלָיו אֶת שְׁנֵיהֶן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּשִׁחוּק זֶה. וְהוּא שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ אֻמָּנוּת אֶלָּא שְׁחוֹק זֶה הֲרֵי הוּא פָּסוּל. וְכָל אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם:

ה אָרִיס שֶׁלָּקַח דָּבָר מוּעָט מִן הַפֵּרוֹת שֶׁבִּכְּרוּ בִּימֵי נִיסָן וִימֵי תִּשְׁרֵי קֹדֶם שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּן. אַף עַל פִּי שֶׁלָּקַח שֶׁלֹּא מִדַּעַת בַּעַל הַשָּׂדֶה אֵינוֹ גַּנָּב וְכָשֵׁר לְעֵדוּת. שֶׁאֵין בַּעַל הַשָּׂדֶה מַקְפִּיד עָלָיו. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק יא

א מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא בְּמִקְרָא וְלֹא בְּמִשְׁנָה וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת רָשָׁע וּפָסוּל לְעֵדוּת מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁכָּל מִי שֶׁיָּרַד עַד כָּךְ חֲזָקָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל רֹב הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָבְרוּ לְיָדוֹ:

ב לְפִיכָךְ אֵין מוֹסְרִין עֵדוּת לְעַם הָאָרֶץ וְאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עֵדוּת אֶלָּא אִם כֵּן הֶחֱזִק שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִצְוֹת וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים וְנוֹהֵג בְּדַרְכֵי הַיְשָׁרִים וְיֵשׁ בּוֹ דֶּרֶךְ אֶרֶץ מְקַבְּלִין עֵדוּתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עַם הָאָרֶץ וְאֵינוֹ לֹא בְּמִקְרָא וְלֹא בְּמִשְׁנָה׃

ג נִמְצָאתָ אוֹמֵר כָּל תַּלְמִיד חָכָם בְּחֶזְקַת כָּשֵׁר עַד שֶׁיִּפָּסֵל. כָּל עַם הָאָרֶץ בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא פָּסוּל עַד שֶׁיֶּחֱזַק שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַיְשָׁרִים׃

ד וְכָל מִי שֶׁיְּקַבֵּל עֵדוּת עַם הָאָרֶץ טֶרֶם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ חֶזְקָה זוֹ אוֹ קָדָם שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ שֶׁהוּא נוֹהֵג בְּמִצְוֹת וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ הֲרֵי זֶה הֶדְיוֹט וְעָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין שֶׁהֲרֵי מְאַבֵּד מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל פִּי רְשָׁעִים׃

ה וְכֵן הַבָּזוּיִין פְּסוּלִין לְעֵדוּת מִדִּבְרֵיהֶם וְהֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁהוֹלְכִין וְאוֹכְלִין בַּשּׁוּק בְּפָנֵי כָּל הָעָם וּכְגוֹן אֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִין עֲרוּמִים בַּשּׁוּק בְּעֵת שֶׁהֵן עוֹסְקִין בְּמְלָאכָה מְנֻוָּלֶת וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ שֶׁאֵין מַקְפִּידִין עַל הַבּשֶׁת. שֶׁכָּל אֵלּוּ חֲשׁוּבִין כְּכֶלֶב וְאֵין מַקְפִּידִין עַל עֵדוּת שֶׁקֶר. וּמִכְּלַל אֵלּוּ הָאוֹכְלִין צְדָקָה שֶׁל עַכּוּ״ם בְּפַרְהֶסְיָא אַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לָהֶן שֶׁיְּזוּנוּ בְּצִנְעָה מְבַזִּים עַצְמָן וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין. כָּל אֵלּוּ פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם׃

ו מַה בֵּין פָּסוּל לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה לְפָסוּל מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהַפָּסוּל מִן הַתּוֹרָה שֶׁהֵעִיד עֵדוּתוֹ בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ עָלָיו בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְהַפָּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם צָרִיךְ הַכְרָזָה. לְפִיכָךְ כָּל עֵדוּת שֶׁהֵעִיד קֹדֶם שֶׁהִכְרִיזוּ עָלָיו מְקַבְּלִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא לְאַבֵּד זְכוּת הָעָם שֶׁהֲרֵי לֹא יָדְעוּ שֶׁהוּא פָּסוּל וְאֵין פְּסוּלוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶם׃

ז עֵד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לִשְׁאָר עֵדוּיוֹת. שֶׁהֲרֵי רָשָׁע בַּעֲבֵרָה שֶׁשָּׁחַט שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה וְנֶאֱמָן לוֹמַר כַּהֲלָכָה שְׁחַטְתִּי. אֲבָל הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל שֶׁלּוֹ אֲבָל נֶאֱמָן הוּא עַל אֲחֵרִים׃

ח לְפִיכָךְ הֶחְשׁוּד עַל דָּבָר יֵשׁ לוֹ לָדוּן בּוֹ וּלְהָעִיד בּוֹ לַאֲחֵרִים. חֲזָקָה אֵין אָדָם חוֹטֵא כְּדֵי שֶׁיֵּהָנוּ אֲחֵרִים. כֵּיצַד. נֶאֱמָן עַם הָאָרֶץ לוֹמַר פֵּרוֹת פְּלוֹנִי מְתֻקָּנִים הֵם. וְנֶאֱמָן הַנֶּחְשָׁד לִמְכֹּר בְּשַׂר בְּכוֹר לוֹמַר בָּשָׂר זֶה שֶׁמּוֹכֵר פְּלוֹנִי חֻלִּין הוּא. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִשְּׁאָר הָאִסּוּרִין. לְפִי שֶׁאֵימַת הָאִסּוּרִים עַל הָרְשָׁעִים וְאֵין אֵימַת הַמָּמוֹן עֲלֵיהֶן׃

ט מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מְעִידִין וְלֹא מְעִידִין עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי שֶׁהֵן אַלְמִים בַּעֲלֵי זְרוֹעַ וְאֵינָן נִכְנָעִין תַּחַת עֹל הַדַּיָּנִים. אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל מְעִידִין עָלָיו וּמֵעִיד הוּא לַמֶּלֶךְ בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

י הַמּוֹסְרִין וְהָאֶפִּיקוֹרוֹסִין וְהַמּוּמָרִים לֹא הִצְרִיכוּ חֲכָמִים לְמָנוֹתָן בִּכְלַל פְּסוּלֵי עֵדוּת שֶׁלֹּא מָנוּ אֶלָּא רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵלּוּ הַמּוֹרְדִין הַכּוֹפְרִין פְּחוּתִין הֵן מִן הָעַכּוּ״ם. שֶׁהָעַכּוּ״ם לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וְיֵשׁ לַחֲסִידֵיהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵלּוּ מוֹרִידִין וְלֹא מַעֲלִין וְאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא׃

פרק יב

א כָּל הַנִּפְסָל בַּעֲבֵרָה אִם הֵעִידוּ עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים שֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה פְּלוֹנִית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ לוֹקֶה הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁעָבַר עַל דְּבָרִים שֶׁפָּשַׁט בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן עֲבֵרָה. כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר אוֹ לַשָּׁוְא אוֹ גָּזַל אוֹ גָּנַב אוֹ אָכַל נְבֵלָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אִם רָאוּהוּ עֵדִים עוֹבֵר עַל דָּבָר שֶׁקָּרוֹב הָעוֹשֶׂה לִהְיוֹת שׁוֹגֵג צְרִיכִין לְהַזְהִירוֹ וְאַחַר כָּךְ יִפָּסֵל. כֵּיצַד. רָאוּהוּ קוֹשֵׁר אוֹ מַתִּיר בְּשַׁבָּת צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁזֶּה חִלּוּל שַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁרֹב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִין זֶה. וְכֵן אִם רָאוּהוּ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת שְׁמָא שׁוֹכֵחַ הוּא. וְכֵן הַמְשַׁחֵק בְּקַבְיָא תָּמִיד אוֹ מִי שֶׁנַּעֲשָׂה מוֹכֵס אוֹ גַּבַּאי שֶׁמּוֹסִיף לְעַצְמוֹ צְרִיכִין הָעֵדִים לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהָעוֹשֶׂה דָּבָר זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת. שֶׁרֹב הָעָם אֵינָן יוֹדְעִים דְּבָרִים אֵלּוּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל עֲבֵרָה שֶׁהַדְּבָרִים מַרְאִים לָעֵדִים שֶׁזֶּה יָדַע שֶׁהוּא רָשָׁע וְעָבַר בְּזָדוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת וְאֵינוֹ לוֹקֶה׃

ב אֵין אָדָם נִפְסָל בַּעֲבֵרָה עַל פִּי עַצְמוֹ. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁבָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר שֶׁגָּנַב אוֹ גָּזַל אוֹ הִלְוָה בְּרִבִּית. אַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ אֵינוֹ נִפְסָל. וְכֵן אִם אָמַר שֶׁאָכַל נְבֵלָה אוֹ בָּעַל אֲסוּרָה אֵינוֹ נִפְסָל עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׁנֵי עֵדִים שֶׁאֵין אָדָם מֵשִׂים אֶת עַצְמוֹ רָשָׁע. לְפִיכָךְ רְאוּבֵן שֶׁהֵעִיד עָלָיו שִׁמְעוֹן שֶׁהִלְוָה בְּרִבִּית וְהֵעִיד לֵוִי וְאָמַר לִי הִלְוָה בְּרִבִּית. הֲרֵי רְאוּבֵן נִפְסָל בְּעֵדוּת שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַף עַל פִּי שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לֵוִי שֶׁלָּוָה בְּרִבִּית אֵינוֹ מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע וְנֶאֱמָן עַל רְאוּבֵן וְאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ. וְכֵן מִי שֶׁהֵעִיד שֶׁפְּלוֹנִי רָבָעוֹ בֵּין בְּאָנְסוֹ שֶׁל נַרְבָּע בֵּין בִּרְצוֹנוֹ הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ. פְּלוֹנִי בָּא עַל אִשְׁתִּי הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ אֲבָל לֹא לְהָרְגָהּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. פְּלוֹנִי רָבַע אֶת שׁוֹרִי הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ שֶׁאֵין אָדָם קָרוֹב אֵצֶל מָמוֹנוֹ׃

ג שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד שֶׁהוּא פָּסוּל בַּעֲבֵרָה מֵאֵלּוּ הָעֲבֵרוֹת וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר בּוֹ אוֹ שֶׁלָּקָה הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. אֲבָל אִם בָּאוּ שְׁנַיִם וְהִכְחִישׁוּם וְאָמְרוּ לֹא עָשָׂה עֲבֵרָה זוֹ וְלֹא נִפְסַל הֲרֵי זֶה סָפֵק פָּסוּל. לְפִיכָךְ לֹא יָעִיד וְאֵין מוֹצִיאִין מָמוֹן בְּעֵדוּתוֹ וְלֹא יָדוּן עַד שֶׁיְּוַדַּע שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה׃

ד כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מַלְקוּת בֵּין שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה בֵּין שֶׁלָּקָה בְּבֵית דִּין חוֹזֵר לְכַשְׁרוּתוֹ. אֲבָל שְׁאָר פְּסוּלֵי עֵדוּת שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִשּׁוּם מָמוֹן שֶׁחָמְסוּ אוֹ שֶׁגָּזְלוּ אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלְמוּ צְרִיכִין תְּשׁוּבָה וַהֲרֵי הֵן פְּסוּלִין עַד שֶׁיְּוַדַּע שֶׁחָזְרוּ בָּהֶן מִדַּרְכָּן הָרַע׃

ה מֵאֵימָתַי חֲזָרַת מַלְוִים בְּרִבִּית מִשֶּׁיְּקַרְעוּ שִׁטְרוֹתֵיהֶן מֵעַצְמָן. וַיַּחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יַלְווּ בְּרִבִּית אֲפִלּוּ לְעַכּוּ״ם׃

ו מֵאֵימָתַי חֲזָרַת הַמְשַׁחֲקִין בְּקֻבְיָא מִשֶּׁיִּשְׁבְּרוּ אֶת פַּסִיפְסֵיהֶם. וַיַּחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֲפִלּוּ בְּחִנָּם׃

ז מֵאֵימָתַי חֲזָרַת מַפְרִיחֵי יוֹנִים מִשֶּׁיִּשְׁבְּרוּ אֶת הַכֵּלִים שֶׁצָּדִין בָּהֶן. וַיַּחְזְרוּ בָּהֶן חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁאֲפִלּוּ בַּמִּדְבָּר לֹא יַעֲשׂוּ׃

ח מֵאֵימָתַי חֲזָרַת סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית מִשֶּׁתַּגִּיעַ שְׁבִיעִית וְיִבָּדְקוּ. וְלֹא חֲזָרַת דְּבָרִים בִּלְבַד אֶלָּא כּוֹתֵב אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי כָּנַסְתִּי מָאתַיִם זוּז מִפֵּרוֹת שְׁבִיעִית וַהֲרֵי הֵם נְתוּנִים בְּמַתָּנָה לָעֲנִיִּים׃

ט מֵאֵימָתַי חֲזָרַת הַמּוֹעֵל בִּשְׁבוּעָה מִשֶּׁיָּבוֹא לְבֵית דִּין שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְיֹאמַר לָהֶם חָשׁוּד אֲנִי אוֹ יִתְחַיֵּב שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ בְּמָמוֹן חָשׁוּב יִשָּׁלֵם וְלֹא יִרְצֶה לְהִשָּׁבַע. וְכֵן טַבָּח שֶׁהָיָה בּוֹדֵק לְעַצְמוֹ וּמוֹכֵר וְיָצְאת טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא בִּכְלַל אוֹכְלֵי טְרֵפָה שֶׁהֵן פְּסוּלִין לְעֵדוּת. הֲרֵי זֶה פָּסוּל לְעֵדוּת עַד שֶׁיֵּרָאֶה מִמַּעֲשָׂיו שֶׁנִּחָם עַל רָעָתוֹ. וְיִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִים וִיכַסֶּה שְׁחוֹרִים וְיֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְיַחְזִיר אֲבֵדָה בְּמָמוֹן חָשׁוּב. אוֹ יוֹצִיא טְרֵפָה מִתַּחַת יָדוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב׃

י וְכֵן עַד זוֹמֵם שֶׁהָלַךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ מָמוֹן חָשׁוּב לְהָעִיד בְּשֶׁקֶר וְלֹא רָצָה הֲרֵי זֶה עָשָׂה תְּשׁוּבָה וְחָזַר לְכַשְׁרוּתוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

פרק יג

א הַקְּרוֹבִים פְּסוּלִים לְעֵדוּת מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד טז) ״לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים״. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁבִּכְלַל לָאו זֶה שֶׁלֹּא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל פִּי בָּנִים וְלֹא בָּנִים עַל פִּי אָבוֹת. וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר קְרוֹבִים. אֵין פְּסוּלִין מִדִּין תּוֹרָה אֶלָּא קְרוֹבִים מִמִּשְׁפַּחַת אָב בִּלְבַד. וְהֵם הָאָב עִם הַבֵּן וְעִם בֶּן הַבֵּן. וְהָאַחִין מִן הָאָב זֶה עִם זֶה וּבְנֵיהֶן זֶה עִם זֶה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר הַדּוֹדִים עִם בֶּן אָחִיו. אֲבָל שְׁאָר הַקְּרוֹבִים מִן הָאֵם אוֹ מִדֶּרֶךְ הָאִישׁוּת כֻּלָּן פְּסוּלִין מִדִּבְרֵיהֶם׃

ב הַגֵּרִים אֵינָן בִּדִּין הַקְּרוֹבִים. אֲפִלּוּ שְׁנֵי אַחִים תְּאוֹמִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ מְעִידִין זֶה לָזֶה. שֶׁהַגֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד הוּא חָשׁוּב׃

ג הָאַחִים זֶה עִם זֶה בֵּין מִן הָאֵם בֵּין מִן הָאָב הֲרֵי הֵן רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. וּבְנֵיהֶם זֶה עִם זֶה שֵׁנִי בְּשֵׁנִי. וּבְנֵי בְּנֵיהֶם זֶה עִם זֶה שְׁלִישִׁי בְּשְׁלִישִׁי׃

ד וּלְעוֹלָם שְׁלִישִׁי בְּרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁלִישִׁי בְּשֵׁנִי. אֲבָל שֵׁנִי בְּשֵׁנִי וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֵׁנִי בְּרִאשׁוֹן שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים׃

ה הָאָב עִם בְּנוֹ כְּרִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן הוּא. לְפִיכָךְ הָאָב עִם בֶּן בְּנוֹ פָּסוּל. וְעִם בֶּן בֶּן בְּנוֹ שֶׁהוּא רְבִיעִי מִמֶּנּוּ כָּשֵׁר מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי בְּרִאשׁוֹן. וְכֵן הַדֶּרֶךְ בִּנְקֵבוֹת. כֵּיצַד. שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אָח וַאֲחוֹתוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם הֲרֵי הֵם רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. בְּנֵיהֶם בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת שֵׁנִי בְּשֵׁנִי. בְּנֵי בְּנֵיהֶם אוֹ בְּנוֹת בְּנוֹתֵיהֶן שְׁלִישִׁי בִּשְׁלִישִׁי. כְּדֶרֶךְ שֶׁאַתָּה מוֹנֶה בִּזְכָרִים רִאשׁוֹן שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי כָּךְ אַתָּה מוֹנֶה בִּנְקֵבוֹת׃

ו כָּל אִשָּׁה שֶׁאַתָּה פָּסוּל לָהּ כָּךְ אַתָּה פָּסוּל לְבַעְלָהּ שֶׁהַבַּעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְכָל בַּעַל שֶׁאַתָּה פָּסוּל לוֹ כָּךְ אַתָּה פָּסוּל לְאִשְׁתּוֹ שֶׁהָאִשָּׁה כְּבַעְלָהּ׃

ז כָּל שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהֵן זוֹ עִם זוֹ שֵׁנִי בְּשֵׁנִי בַּעְלֵיהֶן מְעִידִין זֶה לָזֶה. אֲבָל אִם הָיָה רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן כְּגוֹן שֶׁלָּקַח זֶה אִשָּׁה וְזֶה בִּתָּהּ אֵין מְעִידִין זֶה לָזֶה׃

ח וְכֵן בַּעֲלֵי אֲחָיוֹת פְּסוּלִין זֶה לָזֶה וַהֲרֵי הֵן רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן׃

ט וְכֵן לֹא יָעִיד לְבֶן אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וְלֹא לְבַעַל בַּת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. אֲבָל מֵעִיד הוּא לְבֶן בַּעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת׃

י כָּל אִישׁ שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתְךָ הֲרֵי אַתָּה מֵעִיד לִשְׁאָר קְרוֹבָיו כְּגוֹן בְּנוֹ וְאָחִיו. וְכֵן כָּל אִשָּׁה שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לָהּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֵשֶׁת קְרוֹבְךָ הֲרֵי אַתָּה מֵעִיד לִשְׁאָר קְרוֹבֶיהָ׃

יא אֲבִי כַּלָּה וַאֲבִי חָתָן מְעִידִים זֶה לָזֶה׃

יב אָחִי הָאָח מִן הָאֵם מְעִידִין זֶה לָזֶה שֶׁהֲרֵי אֵין בֵּינֵיהֶן קָרָבָה כְּלָל. כֵּיצַד. רָחֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְיוֹסֵף וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ רְאוּבֵן. וְהָיָה לְיוֹסֵף בֵּן מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת וְהוּא מְנַשֶּׁה. וּמֵת יוֹסֵף וְנִשֵּׂאת לְשִׁמְעוֹן וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ יְהוּדָה. הֲרֵי מְנַשֶּׁה וִיהוּדָה מְעִידִין זֶה לָזֶה׃

יג הָאִישׁ עִם אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹן בְּרִאשׁוֹן. לְפִיכָךְ אֵינוֹ מֵעִיד לֹא לִבְנָהּ. וְלֹא לְאֵשֶׁת בְּנָהּ. וְלֹא לְבַעַל בִּתָּהּ. וְלֹא לְבִתָּהּ. וְלֹא לְאָבִיהָ. וְלֹא לְאִמָּהּ. וְלֹא לְבַעַל אִמָּהּ. וְלֹא לְאֵשֶׁת אָבִיהָ׃

יד אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה הָאֵישׂוּת הֲרֵי הִיא כִּנְשׂוֹאָה לְעִנְיַן עֵדוּת. [בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים] בַּאֲרוּסָתוֹ עַצְמָהּ שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד לָהּ. אֲבָל אִם הֵעִיד לְקָרוֹבֵי אֲרוּסָתוֹ כְּגוֹן בַּעַל אֲחוֹתָהּ אוֹ בְּנָהּ וּבִתָּהּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין פּוֹסְלִין אוֹתָהּ עַד שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה׃

טו זֶה שֶׁפָּסְלָה תּוֹרָה עֵדוּת הַקְּרוֹבִים לֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת אוֹהֲבִין זֶה אֶת זֶה. שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מֵעִיד לוֹ לֹא לְטוֹבָתוֹ וְלֹא לְרָעָתוֹ. אֶלָּא גְּזֵרַת הַכָּתוּב הוּא. לְפִיכָךְ הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא כָּשֵׁר לְעֵדוּת אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּסוּל לְדַיָּנוּת. שֶׁלֹּא גָּזְרָה תּוֹרָה אֶלָּא עַל הַקְּרוֹבִים׃

פרק יד

א כָּל מִי שֶׁאֵין אַתָּה מֵעִיד לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל קְרוֹבָתְךָ. אִם מֵתָה אִשְׁתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחָה לוֹ בָּנִים הֲרֵי זֶה נִתְרַחֵק וְכָשֵׁר׃

ב מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ עֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ. אוֹ שֶׁיָּדַע הָעֵדוּת וְהוּא פִּקֵּחַ וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרֵשׁ. פָּתוּחַ וְנִסְתַּמֵּא אַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל לְכַוֵּן מִדַּת הַקַּרְקַע שֶׁהוּא מֵעִיד בָּהּ וּמְסִיחַ מְצָרֶיהָ. שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה. הֲרֵי זֶה פָּסוּל. אֲבָל אִם הָיָה יוֹדֵעַ לוֹ עֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ וּמֵתָה בִּתּוֹ. פִּקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ וְחָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ שָׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּטָּה פָּתוּחַ וְנִסְתַּמֵּא וְחָזַר וְנִתְפַּתֵּחַ כָּשֵׁר. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ בְּכִשָּׁרוּת אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְסַל בֵּינְתַיִם כָּשֵׁר. תְּחִלָּתוֹ בְּפִסְלוּת אַף עַל פִּי שֶׁסּוֹפוֹ בְּכַשָּׁרוּת פָּסוּל. לְפִיכָךְ מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בְּעֵדוּת וְהוּא קָטָן וּבָא וְהֵעִיד בָּהּ כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל אֵינָהּ כְּלוּם׃

ג וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁסּוֹמְכִין בָּהֶן עַל עֵדוּת שֶׁמֵּעִיד כְּשֶׁהוּא גָּדוֹל הוֹאִיל וְהֵם דְּבָרִים שֶׁל דִּבְרֵיהֶם. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם נֶאֱמָן לְהָעִיד בְּגָדְלוֹ עַל מַה שֶּׁרָאָה בְּקָטְנוֹ. נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָבִי אוֹ שֶׁל רַבִּי אוֹ שֶׁל אָחִי מִפְּנֵי שֶׁקִּיּוּם שְׁטָרוֹת מִדִּבְרֵיהֶם. זְכוּר אֲנִי בִּפְלוֹנִית שֶׁנִּשֵּׂאת וְנַעֲשָׂה לָהּ מִנְהַג הַבְּתוּלוֹת. הוֹאִיל וְרֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִשָּׂאוֹת וּכְתֻבָּה מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפָּרָס מִפְּנֵי שֶׁטִּמְּאָתוּ מִדִּבְרֵיהֶם. וְעַד כָּאן הָיִינוּ בָּאִין בְּשַׁבָּת שֶׁצִּמְצוּם הַתְּחוּם עַד אַלְפַּיִם אַמָּה בִּלְבַד מִדִּבְרֵיהֶם. שֶׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לִטְבֹּל וְלָאֳכֹל בִּתְרוּמָתוֹ לָעֶרֶב. וְשֶׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ תְּרוּמָה. וְשֶׁהָיִינוּ מוֹלִיכִים חַלָּה וּמַתָּנוֹת לִפְלוֹנִי כֹּהֵן עַל יְדֵי עַצְמוֹ. וְאָמַר לִי אַבָּא מִשְׁפָּחָה זוֹ כְּשֵׁרָה מִשְׁפָּחָה זוֹ פְּסוּלָה. וְאָכַלְנוּ בַּקְּצָצָה שֶׁל פְּלוֹנִי שֶׁהֶאֱכִילוּנִי אֶחָיו כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁאֲחֵיהֶם פְּלוֹנִי נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. שֶׁכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים לְהַחֲזִיק זֶה הַכֹּהֵן לָאֳכֹל בִּתְרוּמָה שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אוֹ לְדַחוֹתוֹ מִמֶּנָּה׃

ד כָּל אֵלּוּ שֶׁמֵּעִיד בָּהֶן הַגָּדוֹל בְּמַה שֶּׁיָּדַע כְּשֶׁהָיָה קָטָן. אִם הָיָה עַכּוּ״ם אוֹ עֶבֶד כְּשֶׁרָאָה דְּבָרִים אֵלּוּ וְהֵעִיד אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְנִשְׁתַּחְרֵר אֵינוֹ נֶאֱמָן׃

ה מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לַחֲבֵרוֹ בְּעֵדוּת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה גַּזְלָן וְנַעֲשָׂה גַּזְלָן. הוּא אֵינוֹ מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ. אֲבָל אִם הֶחְזִיק כְּתַב יָדוֹ שֶׁבִּשְׁטָר זֶה בְּבֵית דִּין קֹדֶם שֶׁיֵּעָשֶׂה גַּזְלָן הֲרֵי זֶה שְׁטַר כָּשֵׁר. וְכֵן אִם נַעֲשָׂה חֲתָנוֹ הוּא אֵינוֹ מֵעִיד עַל כְּתַב יָדוֹ אֲבָל אֲחֵרִים מְעִידִין. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחְזִיק בְּבֵית דִּין אֶלָּא אַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה חֲתָנוֹ הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הַפָּסוּל בַּעֲבֵרָה לְפָסוּל בְּקִרְיבָה. שֶׁהַפָּסוּל בַּעֲבֵרָה חָשׁוּד לְזַיֵּף׃

ו שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים בְּלֹבַד וּשְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה אוֹ אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם פָּסוּל בַּעֲבֵרָה. אַף עַל פִּי שֶׁמָּסַר לוֹ הַשְּׁטָר בִּפְנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים הֲרֵי הוּא כְּחֶרֶס מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְזֻיָּף מִתּוֹכוֹ׃

ז הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּעֵדוּת אַחַת וְהָעֵדִים קְרוֹבִים לְאֶחָד מִמְּקַבְּלֵי הַמַּתָּנָה וּרְחוֹקִים מִן הַשֵּׁנִי. הֲרֵי הַשְּׁטָר פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֵדוּת אַחַת. אֲבָל אִם כָּתַב בִּשְׁטָר אֶחָד שֶׁנָּתַתִּי לִרְאוּבֵן חָצֵר פְּלוֹנִית וְשֶׁנָּתַתִּי לְשִׁמְעוֹן שָׂדֶה פְּלוֹנִית. נִמְצְאוּ הָעֵדִים קְרוֹבִים לָזֶה וּרְחוֹקִים מִזֶּה. זֶה שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת שֶׁאִלּוּ שְׁתֵּי עֵדוּיוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בִּשְׁטָר אֶחָד. לָמָּה זֶה דּוֹמֶה לְאוֹמֵר הֵיוּ עָלַי עֵדִים שֶׁנָּתַתִּי לִרְאוּבֵן כָּךְ וְכָךְ וְשֶׁנָּתַתִּי לְשִׁמְעוֹן כָּךְ וְכָךְ וְשָׁלְוִיתִי מִלְּוִי כָּךְ וְכָךְ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב בִּשְׁטָר אֶחָד וְהַמַּקְנֶה אִישׁ אֶחָד הֲרֵי אִלּוּ שְׁלֹשׁ עֵדֻיּוֹת שֶׁאֵינָן תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ׃

פרק טו

א כָּל עֵדוּת שֶׁתְּבוֹא הֲנָאָה לְאָדָם מִמֶּנָּה אֵינוֹ מֵעִיד בָּהּ שֶׁזֶּה הוּא כְּמֵעִיד עַל עַצְמוֹ. לְפִיכָךְ בְּנֵי הָעִיר שֶׁבָּא מְעַרְעֵר לְעָרְעֵר עֲלֵיהֶם בַּמֶּרְחָץ אוֹ בְּרִחוּב שֶׁל עִיר. אֵין אֶחָד מִבַּעֲלֵי הָעִיר מֵעִיד בְּדָבָר זֶה וְלֹא דָן עַד שֶׁיְּסַלֵּק עַצְמוֹ בְּקִנְיָן גָּמוּר וְאַחַר כָּךְ יָעִיד אוֹ יָדִין׃

ב בְּנֵי הָעִיר שֶׁנִּגְנַב סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁלָּהֶן הוֹאִיל וְלִשְׁמִיעָה הוּא עָשׂוּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְסַלֵּק עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ אֵין דָּנִין בְּדִינֵי אוֹתָהּ הָעִיר וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

ג הָאוֹמֵר תְּנוּ מָנֶה לַעֲנֵיֵי עִירִי אֵין נוֹתְנִין בְּדַעֲנֵי אוֹתָהּ הָעִיר וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ הָעֲנִיִּים סְמוּכִים עֲלֵיהֶם וּפוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה. אֲפִלּוּ אָמְרוּ שְׁנַיִם מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר אָנוּ נוֹתְנִין דָּבָר הַקָּצוּב עָלֵינוּ וְנָעִיד אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם. שֶׁהֲנָאָה הוּא לָהֶם שֶׁיִּתְעַשְּׁרוּ עֲנִיִּים אֵלּוּ הוֹאִיל וְהֵן סְמוּכִין עַל בְּנֵי הָעִיר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד קַרְקַע שֶׁבֵּין שְׁנֵי שֻׁתָּפִין שֶׁבָּא מְעַרְעֵר לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יַד הַשֻּׁתָּף. אֵינוֹ מֵעִיד לְשֻׁתָּפוֹ עָלֶיהָ אֶלָּא אִם סִלֵּק עַצְמוֹ מִמֶּנָּה וְקָנוּ מִיָּדוֹ שְׁנֵיהֶן לַשֻּׁתָּף וְשֶׁאִם בָּא בַּעַל חוֹב שֶׁלּוֹ וּטְרָפָהּ מִיַּד הַשֻּׁתָּף מְשַׁלֵּם לוֹ דָּמֶיהָ. וְאַחַר כָּךְ מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה הָעוֹרֵר עַל הַשָּׂדֶה אִם יֵשׁ בָּהּ פֵּרוֹת אֵין הָאָרִיס מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. שֶׁהֲרֵי רוֹצֶה הָאָרִיס לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד בְּעָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל חֶלְקוֹ בַּפֵּרוֹת. וְאִם אֵין בָּהּ פֵּרוֹת מֵעִיד. אֲבָל הַשּׁוֹכֵר אִם לָקַח הַשְׁכָּרוּת בְּיָדוֹ וְאָמַר כָּל מִי שֶׁתִּתְקַיֵּם שָׂדֶה זוֹ בְּיָדוֹ יֹטל חֲרֵי זֶה מֵעִיד. וְאִם כְּבָר נָתַן הַשְׁכָּרוּת לְבַעַל הַשָּׂדֶה אֵינוֹ מֵעִיד. כֵּיוָן שֶׁאִם תֵּצֵא הַשָּׂדֶה לַמְעַרְעֵר חַיָּב לִתֵּן לוֹ שְׂכַר כָּל הַשָּׁנִים שֶׁיָּשַׁב בָּהּ אֵינוֹ מֵעִיד. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ו שִׁמְעוֹן שֶׁלָּוָה וְהָיָה רְאוּבֵן עָרֵב וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר עַל שִׁמְעוֹן הַלָּוֶה וְהוֹצִיא קַרְקַע מִתַּחַת יָדוֹ. אִם יֵשׁ לְשִׁמְעוֹן שָׂדֶה אַחֶרֶת כְּנֶגֶד הַחוֹב חֲרֵי רְאוּבֵן הֶעָרֵב יֵשׁ לוֹ לְהָעִיד עַל אוֹתוֹ קַרְקַע שֶׁהִיא שֶׁל שִׁמְעוֹן. שֶׁאֵין לוֹ הֲנָאָה בָּזֶה שֶׁאִם לְקָחָהּ יְהוּדָה חֲרֵי שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁיִּפָּרַע מִמֶּנָּה בַּעַל חוֹבוֹ. וְכֵן לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן מֵעִיד לְלוֹקֵחַ שֵׁנִי שֶׁלָּקַח אַחֲרָיו שָׂדֶה הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לַמּוֹכֵר שָׂדֶה בֶּן חוֹרִין כְּנֶגֶד דְּמֵי שָׂדֶה שֶׁל לוֹקֵחַ רִאשׁוֹן. שֶׁאֵין לְלוֹקֵחַ רִאשׁוֹן הֲנָאָה בַּעֲמִידַת זֶה הַשָּׂדֶה בְּיַד לוֹקֵחַ שֵׁנִי. שֶׁאֲפִלּוּ נִטְרַף לוֹקֵחַ הָרִאשׁוֹן עַל הַמּוֹכֵר הוּא חוֹזֵר וַחֲרֵי יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁיִּגְבֶּה מִמֶּנָּה:

פרק טז

א רְאוּבֵן שֶׁגָּזַל שָׂדֶה אוֹ טַלִּית מִשִּׁמְעוֹן וּבָא יְהוּדָה וְעֵרְעֵר עַל רְאוּבֵן וְאָמַר שָׂדֶה זוֹ אוֹ טַלִּית זוֹ שֶׁלִּי הִיא. אֵין שִׁמְעוֹן יָכוֹל לְהָעִיד לִרְאוּבֵן שֶׁאֵין זוֹ הַשָּׂדֶה שֶׁל יְהוּדָה וְלֹא זוֹ הַטַּלִּית שֶׁל יְהוּדָה. שֶׁהֲרֵי שִׁמְעוֹן רוֹצֶה לְהַעֲמִיד שָׂדֶה זוֹ אוֹ טַלִּית זוֹ בְּיַד רְאוּבֵן שֶׁהוּא גְּזָלָהּ מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ לוֹ מִיַּד הַגַּזְלָן. שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הָרְאָיָה שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁמּוֹצִיא בָּהּ מִיַּד רְאוּבֵן אֶפְשָׁר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא בָּהּ מִיַּד יְהוּדָה. וְכֵן אִם מָכַר רְאוּבֵן הַשָּׂדֶה הַגְּזוּלָה אוֹ הוֹרִישָׁהּ לְלֵוִי וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר עַל לֵוִי. אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד שֶׁאֵינָהּ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁמָּא נִמְצָא רוּחַ יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיאָהּ מִיַּד לֵוִי:

ב מָכַר הַטַּלִּית הַגְּזוּלָה לְלֵוִי וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר. אִם מֵת רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן מֵעִיד עָלֶיהָ שֶׁאֵינָהּ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁהֲרֵי אֵין טַלִּית זוֹ חוֹזֶרֶת לְשִׁמְעוֹן לְעוֹלָם שֶׁכְּבָר קְנָאָהּ הַלּוֹקֵחַ בְּיֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת וּכְבָר מֵת רְאוּבֵן הַגַּזְלָן וְאֵין לוֹ מִמִּי יִטֹּל דָּמֶיהָ. אֲבָל אִם עֲדַיִן רְאוּבֵן קַיָּם אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד אַף עַל הַטַּלִּית. שֶׁהֲנָאָה הִיא לוֹ שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד בְּיַד יְהוּדָה כְּדֵי שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁרְאוּבֵן גְּזָלָהּ וִישַׁלֵּם דָּמֶיהָ. וְכֵן אִם הָיְתָה הַטַּלִּית בְּיַד יוֹרְשֵׁי רְאוּבֵן אֵין שִׁמְעוֹן מֵעִיד עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָהּ שֶׁאִם תַּעֲמֹד בְּיַד הַיּוֹרֵשׁ לַחְזוֹר לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְשִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר עַל שִׁמְעוֹן וּלְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ. אֵין רְאוּבֵן מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלֶיהָ אַחֲרָיוּת חֲרֵי הוּא רוֹצֶה שֶׁתַּעֲמֹד בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא בַּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן וְיִטְרְפֶנָּה בְּחוֹבוֹ וְלֹא יִהְיֶה לוֹ רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם:

ד רְאוּבֵן שֶׁמָּכַר פָּרָה אוֹ טַלִּית לְשִׁמְעוֹן וּבָא יְהוּדָה לְעַרְעֵר וּלְהוֹצִיא מִיַּד שִׁמְעוֹן. רְאוּבֵן מֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ שֶׁהִיא שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁאֲפִלּוּ עָמְדָה בְּיַד שִׁמְעוֹן אֵין בַּעַל חוֹבוֹ שֶׁל רְאוּבֵן טוֹרֵף מִן הַמִּטַּלְטְלִין וַאֲפִלּוּ הָיוּ אֲפוֹתִיקִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה שִׁמְעוֹן מוֹדֶה שֶׁזּוֹ הַפָּרָה וְהַטַּלִּית הֵם שֶׁל רְאוּבֵן הַמּוֹכֵר בְּוַדַּאי וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת הֵן שֶׁלּוֹ. אֲבָל אִם לֹא הוֹדָה שִׁמְעוֹן אֵין רְאוּבֵן מֵעִיד לְאַבֵּד זְכוּת יְהוּדָה. שֶׁאִם תֵּצֵא מִתַּחַת יְדֵי שִׁמְעוֹן יַחְזֹר שִׁמְעוֹן וְיִתְבַּע דָּמִים וְיֹאמַר לוֹ מָכַרְתָּ לִי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ שֶׁהֲרֵי בָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ שֶׁהֵן שֶׁל יְהוּדָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁיָּעִיד רְאוּבֵן לְאַבֵּד זְכוּת יְהוּדָה וְיַעֲמִיד הַמִּטַּלְטְלִין בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּשֶׁבָּאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁהֵם יוֹדְעִים שֶׁרְאוּבֵן זֶה לֹא הָיְתָה לוֹ קַרְקַע מֵעוֹלָם. אֲבָל אִם לֹא בָּאוּ עֵדִים לְכָךְ אַף עַל הַפָּרָה וְהַטַּלִּית אֵינוֹ מֵעִיד. וְלָמָּה אֵינוֹ מֵעִיד עֲלֵיהֶן. שֶׁמָּא הִקְנָה אוֹתָם לְבַעַל חוֹבוֹ אַגַּב קַרְקַע וְכָתַב דְּאִיקְנֵי וְהִקְנָה לוֹ מִטַּלְטְלִין אַגַּב קַרְקַע שֶׁנִּמְצָא בַּעַל חוֹבוֹ טוֹרֵף אַף הַפָּרָה וְהַטַּלִּית. לְפִיכָךְ לֹא יָעִיד עֲלֵיהֶן שֶׁהֲרֵי רוֹצֶה לְהַעֲמִידָן בְּיַד שִׁמְעוֹן כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא בַּעַל חוֹבוֹ וְיִטְרְפֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ. וּדְבָרִים אֵלּוּ אֵינָן תְּלוּיִין אֶלָּא בְּדַעַת הַדַּיָּן וְעִצָּם בֵּינָתוֹ שֶׁיָּבִין עִקַּר הַמִּשְׁפָּטִים וְיֵדַע דָּבָר הַגּוֹרֵם לְדָבָר אַחֵר וְיַעֲמִיק לִרְאוֹת. אִם יִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לְזֶה הָעֵד צַד הֲנָאָה בְּעֵדוּת זוֹ אֲפִלּוּ בְּדָרְךְ רָחוֹק וְנִפְלָאָה חֲרֵי זֶה לֹא יָעִיד בָּהּ. וּכְדֶרֶךְ שֶׁלֹּא יָעִיד בְּדָבָר זֶה שֶׁמָּא נוֹגֵעַ בְּעֵדוּתוֹ הוּא כָּךְ לֹא יָדוּן בְּאוֹתוֹ דָּבָר. וְכֵן שְׁאָר מִינֵי פְּסוּלִין כְּשֵׁם שֶׁפּוֹסְלִין בְּעֵדִים כָּךְ פּוֹסְלִין בְּדַיָּנִים:

ה וּלְפִיכָךְ אֵין סוֹמְכִין בְּסַנְהֶדְרִין שְׁנַיִם הַקְּרוֹבִים זֶה לָזֶה בֵּין בְּסַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה בֵּין בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה. אֲבָל אֵלּוּ שֶׁמּוֹסִיפִין עַד שִׁבְעָה לְעַבֵּר הַשָּׁנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ יֵרָאֶה לִי שֶׁאִם הָיָה בָּהֶן קְרוֹבִים אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

ו כָּל הַכָּשֵׁר לָדוּן כָּשֵׁר לְהָעִיד. וְיֵשׁ כָּשֵׁר לָדוּן. הָאוֹהֵב. וְהַשּׂוֹנֵא. וְהַגַּר. וְהַמְשֻׁחְרָר. וְכֵן הַזָּקֵן. וְהַפָּרִיס. וְהַמְמְזֵר. וְסוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו. כְּשֵׁרִין לְהָעִיד וְאֵינָן כְּשֵׁרִים לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

פרק יז

א מִי שֶׁהֵעִידוּ לוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים וּגְדוֹלִים בְּחָכְמָה וּבְיִרְאָה שֶׁהֵם אוֹמְרִים שָׁרָאוּ פְּלוֹנִי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה פְּלוֹנִית. אוֹ שֶׁלָּוָה מִפְּלוֹנִי. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַאֲמִין הַדָּבָר בְּלִבּוֹ כְּאִלּוּ רָאָהוּ לֹא יָעִיד עַד שֶׁיִּרְאֶה הַדָּבָר בְּעֵינָיו אוֹ יוֹדֶה לוֹ הַלּוֶה מִפִּיו וְיֹאמַר לוֹ הֵיֵה עָלַי עֵד שֶׁפְּלוֹנִי הִלְוָה לִי מָנֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה א) ״וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע״. וְאֵין לְךָ עֵדוּת שֶׁמִּתְקַיֶּמֶת בִּרְאִיָּה אוֹ בִּידִיעָה אֶלָּא עֵדוּת מָמוֹן. וְכָל הַמֵּעִיד מִפִּי אֲחֵרִים הֲרֵי זֶה עֵד שֶׁקֶר וְעוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ יג) ״לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר״׃

ב לְפִיכָךְ מְאַיְמִין אַף עַל עֵדֵי הַמָּמוֹן. וְכֵיצַד מְאַיְמִין עֲלֵיהֶן. [מְאַיְמִין עֲלֵיהֶם] בִּפְנֵי הַכֹּל. וּמוֹדִיעִין אוֹתָן כֹּחַ עֵדוּת שֶׁקֶר וּבֹשֶׁת הַמֵּעִיד בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאַחַר כָּךְ מוֹצִיאִין אֶת כָּל הָאָדָם לַחוּץ וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּעֵדִים וְאוֹמֵר לוֹ אֱמֹר הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּב לָזֶה. אִם אָמַר שֶׁהוּא אָמַר לִי חַיָּב אֲנִי לוֹ אוֹ אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ לֹא אָמַר כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ. וְהָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הָעֵד הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ כָּךְ. נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶן מְכֻוָּנִין נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר וְגוֹמְרִין הַדִּין׃

ג הַמַּטְמִין עֵדִים לַחֲבֵרוֹ וְהוֹדָה לוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וְהָעֵדִים רוֹאִין וְשׁוֹמְעִין שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ וַדַּאי יֵשׁ לְךָ אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ אֲבָל מִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא תְּכוּפֵנִי בְּדִין לְמָחָר הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ עֵדוּת עַד שֶׁיּוֹדֶה בִּפְנֵי עֵדִים׃

ד אֶחָד הַמּוֹדֶה בִּפְנֵי עֵדִים. וְאָמַר דֶּרֶךְ הוֹדָאָה זֶה יֵשׁ לוֹ אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ. אוֹ שֶׁאָמַר אַתֶּם עֵדַי אוֹ שֶׁאָמַר הֱיוּ עָלַי עֵדִים. בֵּין שֶׁאָמַר הַלּוֶה בֵּין שֶׁאָמַר הַמַּלְוֶה וְשָׁתַק הַלּוֶה דֶּרֶךְ מַאֲמִין לְדָבָרָיו. הֲרֵי אֵלּוּ עֵדִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם קָנוּ מִיָּדוֹ אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם כִּתְבוּ עָלַי שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ לָזֶה אֶצְלִי כָּךְ וְכָךְ וְכָל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי הֵם הוֹדָאָה וּמְעִידִין עַל פִּיו׃

ה תַּלְמִיד שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ יוֹדֵעַ אַתָּה שֶׁאִם נוֹתְנִין לִי כָּל מָמוֹן הָעוֹלָם אֵינִי מְשַׁקֵּר מָנֶה יֵשׁ לִי אֵצֶל פְּלוֹנִי וְיֵשׁ לִי עָלָיו עֵד אֶחָד לֵךְ וְהִצְטָרֵף עִמּוֹ. אִם נִצְטָרֵף הֲרֵי זֶה עֵד שֶׁקֶר׃

ו אָמַר לוֹ בּוֹא וַעֲמֹד עִם הָעֵד וְלֹא תָּעִיד כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה הַלּוֶה וְיַפַּחֵד וְיַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁאַתֶּם שְׁנֵי עֵדִים וְיוֹדֶה מֵעַצְמוֹ הֲרֵי זֶה אָסוּר לַעֲמֹד וּלְהַרְאוֹת שֶׁהוּא עֵד אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵעִיד. וְעַל זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ נֶאֱמַר (שמות כג ז) ״מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק״׃

ז הַשּׂוֹכֵר עֵדֵי שֶׁקֶר לְהָעִיד לַחֲבֵרוֹ פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם. וְכֵן עֵד אֶחָד שֶׁכָּבַשׁ עֵדוּתוֹ וְלֹא הֵעִיד פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם׃

פרק יח

א מִי שֶׁהֵעִיד בְּשֶׁקֶר וְנוֹדַע בְּעֵדִים שֶׁהֵעִיד בְּשֶׁקֶר זֶהוּ שֶׁנִּקְרָא עֵד זוֹמֵם. וּמִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּמָה שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בְּעֵדוּתוֹ לַחֲבֵרוֹ. אִם בַּעֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ סְקִילָה הֵעִידוּ וְהוּזְמוּ נִסְקָלִין כֵּלָן. וְאִם בִּשְׂרָפָה נִשְׂרָפִין וְכֵן שְׁאָר הַמִּיתוֹת. וְאִם הֵעִידוּ בְּמַלְקוֹת לוֹקֶה כָּל אֶחָד מֵהֶן כִּשְׁאָר מְחַיְּבֵי מַלְקוֹת. וְאוֹמְדִין כֹּחוֹ וּמַלְקִין אוֹתוֹ. וְאִם הֵעִידוּ לְחַיְּבוֹ מָמוֹן מְשַׁלְּשִׁין הַמָּמוֹן בֵּינֵיהֶן לְפִי מִנְיַן הָעֵדִים. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתֵּן חֵלֶק הַמַּגִּיעַ לוֹ. וְאֵין לוֹקִין בְּמָקוֹם תַּשְׁלוּמִין׃

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵדִים שֶׁהוּזְמוּ. אֲבָל שְׁתֵּי כִּתּוֹת הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ וְאֵין כָּאן עֵדוּת אֵין עוֹנְשִׁין אֶת אַחַת מֵהֶן. לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מִי הִיא הַכַּת הַשֶּׁקֶרָנִית. וּמַה בֵּין הַכְחָשָׁה לַהֲזָמָה. הַהַכְחָשָׁה בָּעֵדוּת עַצְמָהּ זֹאת אוֹמֶרֶת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְזֹאת אוֹמֶרֶת לֹא הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אוֹ יָבוֹא מִכְּלַל דִּבְרֵיהֶ שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַהֲזָמָה בָּעֵדִים עַצְמָן וְאֵלּוּ הָעֵדִים שֶׁהֵזִימוּם אֵינָן יוֹדְעִים אִם נִהְיָה הַדָּבָר אוֹ לֹא הָיָה. כֵּיצַד. עֵדִים שֶׁבָּאוּ וְאָמְרוּ רָאִינוּ זֶה שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ אוֹ לָוָה מָנֶה מִפְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאַחַר שֶׁהֵעִידוּ וְנִבְדְּקוּ בָּאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְאָמְרוּ בְּיוֹם זֶה וּבְמָקוֹם זֶה הָיִינוּ עִמָּכֶם וְעִם אֵלּוּ כָּל הַיּוֹם. וְלֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם לֹא זֶה הָרַג אֶת זֶה וְלֹא זֶה הִלְוָה אֶת זֶה הֲרֵי זוֹ הַכְחָשָׁה. וְכֵן אִם אָמְרוּ לָהֶם הֱיֵאַךְ אַתֶּם מְעִידִים כָּךְ וְזֶה הֲהוֹרֵג אוֹ הַמַּלְוֶה הָיָה עִמָּנוּ בְּיוֹם זֶה בְּמְדִינָה אַחֶרֶת. הֲרֵי זוֹ עֵדוּת מַכְחֶשֶׁת שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁאָמַר לֹא הָרַג זֶה אֶת זֶה וְלֹא זֶה הִלְוָה אֶת זֶה שֶׁהֲרֵי עִמָּנוּ הָיוּ וְלֹא נִהְיָה דָּבָר זֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ לָהֶם אָנוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם זֶה הָרַג זֶה בְּיוֹם זֶה בִּירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִין אוֹ לֹא הֲרָגוֹ. וְאָנוּ מְעִידִים שֶׁאַתֶּם עִמָּנוּ בְּיוֹם זֶה בְּמְדִינָה אַחֶרֶת הֲרֵי זוֹ עֵדוּת מְכֻוֶּנֶת שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁאָמַר לֹא הָרַג זֶה אֶת זֶה וְלֹא זֶה הִלְוָה אֶת זֶה שֶׁהֲרֵי עִמָּנוּ הָיוּ וְלֹא נִהְיָה דָּבָר זֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ לָהֶם אָנוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם זֶה הָרַג זֶה בְּיוֹם זֶה בִּירוּשָׁלַיִם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִין אוֹ לֹא הֲרָגוֹ. וְאָנוּ מְעִידִים שֶׁאַתֶּם עִמָּנוּ בְּיוֹם זֶה בְּבָבֶל. הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִים וְנֶהֱרָגִין אוֹ מְשַׁלְּמִין. הוֹאִיל וְהָעֵדִים שֶׁהֵזִימוּם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עַל עַצְמָהּ שֶׁל עֵדוּת כְּלָל אִם אֱמֶת הָיָה אוֹ שֶׁקֶר׃

ג וְזֶה שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵדוּת הָאַחֲרוֹנִים עַל הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים גְּזֵרַת הַכָּתוּב הִיא. אֲפִלּוּ הָיוּ הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים מֵאָה וּבָאוּ שְׁנַיִם וְהֶזִּימוּם וְאָמְרוּ לָהֶם אָנוּ מְעִידִים שֶׁאַתֶּם הַמֵּאָה כַּלְּכֶם עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי חֲרֵי אֵלּוּ נֶעֱנָשִׁין עַל פִּיהֶם. שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּמֵאָה וּמֵאָה כִּשְׁנַיִם. וְכֵן בִּשְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב אֶלָּא דּוֹחִין אֶת שְׁתֵּיהֶן:

ד עֵדִים זוֹמְמִין אֵינָן צְרִיכִין הַתְרָאָה. וְעֵדִים שֶׁהֻכְחָשׁוּ וּלְבַסּוֹף הוּזַמּוּ חֲרֵי אֵלּוּ נֶהֱרָגִין אוֹ לוֹקִין אוֹ מְשַׁלְּמִין מִפְּנֵי שֶׁהַכְחָשָׁה תְּחִלַּת הֲזָמָה הִיא אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה:

ה אֵין מְזִימִין אֶת הָעֵדִים אֶלָּא בְּפָנֵיהֶם. וּמַכְחִישִׁין אֶת הָעֵדִים שֶׁלֹּא בְּפָנֵיהֶם. וְעֵדִים שֶׁהוּזַמּוּ שֶׁלֹּא בְּפָנֵיהֶן חֲרֵי הֻכְחָשׁוּ. לְפִיכָךְ אִם מֵתוּ הָעֵדִים שֶׁהֶזִּימוּם קֹדֶם שֶׁיְּזִימוּ אוֹתָם בְּפָנֵיהֶם אֵין כָּאן עֵדוּת שֶׁחֲרֵי הִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה:

ו עֵדֵי נְפָשׁוֹת שֶׁהֻכְחָשׁוּ וְלֹא הוּזַמּוּ אֲפִלּוּ בָּא הַנֶּהֱרָג בְּרַגְלָיו אֵינָם לוֹקִין. מִפְּנֵי שֶׁהוּא לָאו שֶׁנִּתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין וְאֵין לוֹקִין עָלָיו. אֲבָל בֵּית דִּין מַכִּין אוֹתָן מַכַּת מַרְדּוּת כְּפִי מַה שֶּׁיִּרְאוּ:

ז עֵדִים זוֹמְמִים צְרִיכִין הַכְרָזָה. וְהֵיאַךְ הִיא הַהַכְרָזָה שֶׁלָּהֶן. כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין בְּכָל עִיר וְעִיר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הֵעִידוּ בְּכָךְ וְכָךְ וְהוּזַמּוּ וַהֲרַגְנוּם. אוֹ לָקוּ בְּפָנֵינוּ אוֹ עָנַשְׁנוּ אוֹתָן כָּךְ וְכָךְ דִּינָרִין. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט כ) "וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ":

ח חִיּוּב הָעֵדִים זוֹמְמִים לְשַׁלֵּם בְּמָקוֹם שֶׁחַיָּבִין לְשַׁלֵּם קֶנֶס הוּא וּלְפִיכָךְ אֵין מְשַׁלְּמִין עַל פִּי עַצְמָן. כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁהֵעִידוּ וְנֶחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ שְׁקָרֵי הֲעַדְנוּ וְאֵין לָזֶה אֶצֶל זֶה כְּלוּם. אוֹ שֶׁאָמַרְנוּ הֲעַדְנוּ עַל זֶה בְּכָךְ וְכָךְ וְהוּזַמְנוּ אֵין מְשַׁלְּמִין עַל פִּיהֶן. אֲבָל אִם אָמְרוּ הֲעַדְנוּ עַל זֶה וְהוּזַמְנוּ בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְנִתְחַיַּבְנוּ לִתֵּן לוֹ כָּךְ וְכָךְ חֲרֵי אֵלּוּ מְשַׁלְּמִין שֶׁזּוֹ הוֹדָאָה בְּמָמוֹן שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ לִתְּנוֹ. וְאִם אָמַר הָאֶחָד כָּךְ מְשַׁלֵּם חֶלְקוֹ:

פרק יט

א שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ וְאָמְרוּ בְּמִזְרַח הַבִּירָה הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהֶן בְּמַעֲרַב הַבִּירָה הַזֹּאת הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בָּעֵת הַזֹּאת. אִם יָכוֹל הָעוֹמֵד בְּמַעֲרַב לִרְאוֹת מַה שֶּׁבַּמִּזְרָח אֵינָן זוֹמְמִין. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת חֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וְאֵין אוֹמְרִין שֶׁמָּא מְאוֹר עֵינֵיהֶם שֶׁל רִאשׁוֹנִים רַב וְרוֹאִין מֵרָחוֹק יֶתֶר מִכָּל אָדָם. וְכֵן אִם הֵעִידוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בַּבֹּקֶר הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהֶן בְּיוֹם זֶה בָּעֶרֶב הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בְּלוּד. אִם יָכוֹל אָדָם לְהַלֵּךְ אֲפִלּוּ עַל הַסּוּס מִירוּשָׁלַיִם לְלוּד מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב אֵינָן זוֹמְמִין וְאִם לָאו חֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וְאֵין אוֹמְרִין שֶׁמָּא כַּר קַל בְּיוֹתֵר נִזְדַּמֵּן לָהֶן וְקִפְּלוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֶלָּא בְּדָבָר הַמָּצוּי הַיָּדוּעַ לַכֹּל מְשַׁעֲרִין לְעוֹלָם וּמְזִימִין אוֹתָן:

ב שְׁנַיִם שֶׁאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת הָרַג זֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּיוֹם זֶה עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם אַחֵר רָחוֹק אֲבָל בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחַר יוֹם זֶה הֲרָגוֹ בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ הֵעִידוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁקֹּדֶם כַּמָּה יָמִים הֲרָגוֹ חֲרֵי זֶה הַהוֹרֵג עִם עֵדָיו הָרִאשׁוֹנִים נֶהֱרָגִין שֶׁחֲרֵי הוּזְמוּ. שֶׁבְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ שֶׁהָרַג עֲדַיִן לֹא נִגְמַר דִּינוֹ לֵהָרֵג. אֲבָל בָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים בִּשְׁלִישִׁי בְּשַׁבָּת וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לַהֲרִיגָה וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי רָחוֹק אֶלָּא מֵעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ. אֵין עֵדִים אֵלּוּ שֶׁהוּזְמוּ נֶהֱרָגִין שֶׁחֲרֵי מִכָּל מָקוֹם בְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו כְּבָר נִגְמַר דִּינוֹ לַהֲרִיגָה. וְכֵן לְעִנְיַן תַּשְׁלוּמֵי קֶנֶס. כֵּיצַד. בָּאוּ שְׁנַיִם בִּשְׁלִישִׁי בְּשַׁבָּת וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וּבְשֵׁנִי בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמָקוֹם רָחוֹק אֲבָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ. אֲפִלּוּ אָמְרוּ [בְּאֶחָד] בְּשַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וּבְשֵׁנִי בְּשַׁבָּת נִגְמַר דִּינוֹ אֵין עֵדִים אֵלּוּ שֶׁהוּזְמוּ מְשַׁלְּמִין שֶׁחֲרֵי מִכָּל מָקוֹם בְּעֵת שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו חַיָּב הָיָה לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג אֵין עֲדֵי הַשֶּׁטֶר נַעֲשִׂין זוֹמְמִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ בְּבֵית דִּין שֶׁטֶר זֶה בִּזְמַנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְלֹא אַחַרְנוּהוּ. אֲבָל אִם לֹא אָמְרוּ כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁזְּמַנּוֹ שֶׁל שֶׁטֶר בְּאֶחָד בְּנִיסָן בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁעֲדֵי הַשֶּׁטֶר הָיוּ עִמָּהֶם בְּבָבֶל בְּיוֹם זֶה. הַשֶּׁטֶר כָּשֵׁר וְהָעֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁכְּתָבוּהוּ וְאַחֲרוּהוּ וּכְשֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם בְּאֶחָד בַּאֲדָר כָּתְבוּ שֶׁטֶר זֶה שָׁם וְאִחֲרוּ זְמַנּוֹ וְכָתְבוּ זְמַנּוֹ בְּנִיסָן. אָמְרוּ בִּזְמַנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְהוּזַמּוּ אִם יֵשׁ שָׁם עֵדִים שֶׁיּוֹדְעִים הַיּוֹם שֶׁחָתְמוּ עַל הַשֶּׁטֶר אוֹ עֵדִים שֶׁרָאוּ זֶה הַשֶּׁטֶר וַחֲתִימַת יָדָם בּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי. כֵּיוָן שֶׁהוּזְמוּ חֲרֵי נִפְסָלוּ לְמַפְרֵעַ מִיּוֹם שֶׁנּוֹדַע שֶׁחָתְמוּ עַל הַשֶּׁטֶר. שֶׁהָעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשֶּׁטֶר חֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין בְּעֵת הַחֲתִימָה. אֲבָל אִם אֵין עֵדִים שֶׁרָאוּ עֵדוּתָן וְלֹא רָאוּ הַשֶּׁטֶר מִקֹּדֶם אֵין נִפְסָלִין אֶלָּא מֵעֵת שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין שֶׁזֶּה כְּתַב יָדָן וְאָמְרוּ בִּזְמַנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ וְאֶפְשָׁר שֶׁבְּיוֹם זֶה שֶׁהֵעִידוּ בְּבֵית דִּין בּוֹ בַּיּוֹם חָתְמוּ עַל הַשֶּׁטֶר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה שָׁנִים וְהֵם שִׁקְרוּ וְאָמְרוּ בִּזְמַנּוֹ כְּתַבְנוּהוּ:

פרק כ

א אֵין עֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין וְלֹא לוֹקִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם רְאוּיִין לְעֵדוּת וְיִזּוֹמוּ שְׁנֵיהֶם אַחַר שֶׁנִּגְמַר הַדִּין. אֲבָל אִם הוּזַם אֶחָד מֵהֶן בִּלְבַד אוֹ שֶׁהוּזַמוּ שְׁנֵיהֶם קֹדֶם גְּמַר דִּין אוֹ אַחַר גְּמַר דִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל אֵין נֶעֱנָשִׁין אַף עַל פִּי שֶׁהוּזַמוּ וְנִפְסְלוּ לְכָל עֵדוּת שֶׁבַּתּוֹרָה:

ב נֶהֱרַג זֶה שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו וְאַחַר כָּךְ הוּזַמוּ אֵינָן נֶהֱרָגִין מִן הַדִּין. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת" וַעֲדַיִן לֹא עָשָׂה. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקַּבָּלָה. אֲבָל אִם לָקָה זֶה שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו לוֹקִין. וְכֵן אִם יָצָא הַמָּמוֹן מִיַּד זֶה לְיַד זֶה בְּעֵדוּתָן חוֹזֵר לְבָעָלָיו וּמְשַׁלְּמִין לוֹ:

ג הָיוּ הָעֵדִים שְׁלֹשָׁה אֲפִלּוּ מֵאָה אִם הֵעִידוּ בְּבֵית דִּין זֶה אַחַר זֶה וְהֵעִיד כָּל אֶחָד מֵהֶן אַחַר חֲבֵרוֹ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר וְהוּזַמוּ מִקְצָתָן אֵין נֶעֱנָשִׁין עַד שֶׁיּוּזַמוּ כֻּלָּן. אֲבָל אִם הָיָה הֶפְסֵק בֵּין זֶה לָזֶה יֶתֶר מִכְּדֵי דִּבּוּר שֶׁהוּא כְּדֵי שְׁאֵלַת שָׁלוֹם תַּלְמִיד לְרַב. חֲרֵי נֶחְלְקָה הָעֵדוּת וְהַשְּׁנַיִם שֶׁהוּזַמוּ נֶעֱנָשִׁין וְהַשְּׁנַיִם הָאֲחֵרִים שֶׁהָיָה בֵּין דִּבְרֵיהֶן וְדִבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים הֶפְסֵק אֵין נֶעֱנָשִׁין. וַאֲפִלּוּ עַל פִּי שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת כֻּלָּהּ. מִפְּנֵי שֶׁהֵן כַּת אַחַת הוֹאִיל וְנִפְסְלָה מִקְצָתָהּ נִפְסְלָה כֻּלָּהּ:

ד הֵעִיד הָאֶחָד וְנֶחְקְרָה עֵדוּתוֹ וְאָמַר הַשֵּׁנִי אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ אוֹ שֶׁאָמַר הֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה וְהוּזַמוּ שְׁנֵיהֶן חֲרֵי שְׁנֵיהֶן נֶהֱרָגִין אוֹ לוֹקִין אוֹ מְשַׁלְּמִין. שֶׁכָּל עֵד שֶׁאָמַר אַחַר עֵדוּת חֲבֵרוֹ הֵן חֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁנֶּחְקַר וְהֵעִיד כְּמוֹ שֶׁהֵעִיד חֲבֵרוֹ. וְאֵין לְעֵדִים זוֹמְמִין שְׁגָגָה לְפִי שֶׁאֵין בָּהּ מַעֲשֶׂה. לְפִיכָךְ אֵין צְרִיכִים הַתְרָאָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ה כֵּיצַד. כַּת שֶׁהֵעִידָה עַל הַמֵּאָה אִם הֵעִידוּ הַמֵּאָה בְּבֵית אַחַת. כָּךְ הֵן מְזִימִין אוֹתָן אֲפִלּוּ הָיוּ חֲמִשִּׁים כַּת וּבָאוּ שְׁנַיִם אַחַר שְׁנַיִם. כֵּיצַד. כַּת שֶׁהֵעִידָה עַל רְאוּבֵן שֶׁהָרַג אֶת שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְהֶזִּימוּהָ. וּבָאת כַּת שְׁנִיָּה וְהֵעִידָה אוֹתָהּ עֵדוּת עַצְמָהּ שֶׁרְאוּבֵן הָרַג שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וְעָמְדוּ אוֹתָן הַשְּׁנַיִם וְהֶזִּימוּהָ גַּם זוֹ הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וְכֵן הַשְּׁלִישִׁית וְכֵן הָרְבִיעִית אֲפִלּוּ מֵאָה כֻּלָּן הֵן נֶהֱרָגִין עַל פִּי אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם:

ו כַּת שֶׁהֵעִידָה עַל רְאוּבֵן שֶׁהָרַג אֶת שִׁמְעוֹן בִּירוּשָׁלַיִם וּבָאָה כַּת שְׁנִיָּה וְהֶזִּימָה אֶת הַכַּת רִאשׁוֹנָה יֵהָרְגוּ הָעֵדִים הַזּוֹמְמִין וְינָצֵל רְאוּבֵן. בָּאָה כַּת שְׁלִישִׁית וְהֶזִּימָה אֶת הַכַּת הַשְּׁנִיָּה תֵּהָרֵג הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וּרְאוּבֵן וְתִנָּצֵל הַכַּת רִאשׁוֹנָה. בָּאָה כַּת רְבִיעִית וְהֶזִּימָה אֶת הַכַּת הַשְּׁלִישִׁית תֵּהָרֵג הַכַּת הַשְּׁלִישִׁית וְהָרִאשׁוֹנָה וְינָצֵל רְאוּבֵן וְהַכַּת הַשְּׁנִיָּה. וְכֵן אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה כַּת זוֹ מְזִמָּה אֶת זוֹ כַּת נִכְנֶסֶת וְכַת יוֹצֵאת:

ז עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל אִישׁ טְרֵפָה שֶׁהָרַג וְהוּזַמוּ אֵין נֶהֱרָגִין. שֶׁאֲפִלּוּ חֲרֵגוּהוּ בִּידֵיהֶן אֵין נֶהֱרָגִין לְפִי שֶׁהוּא טְרֵפָה. וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהָיוּ טְרֵפָה וְהֵעִידוּ בְּדָבָר שֶׁחַיָּבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין וְהוּזַמוּ אֵין נֶהֱרָגִין. שֶׁאִם יוּזַמוּ זוֹמְמֵיהֶן אֵין זוֹמְמֵיהֶן נֶהֱרָגִין שֶׁלֹּא הֵזִימוּ אֶלָּא טְרֵפָה:

ח עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל אֶחָד וְהִרְשִׁיעוּהוּ רָשַׁע שֶׁאֵין בּוֹ לֹא מַלְקוּת וְלֹא מִיתָה וְלֹא חִיּוּב מָמוֹן וְאַחַר כָּךְ הוּזַמוּ. חֲרֵי אֵלּוּ לוֹקִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זָמְמוּ לְהַלְקוֹת זֶה וְלֹא לְחַיְּבוֹ מָמוֹן. כֵּיצַד. הֵעִידוּ עַל כֹּהֵן שֶׁהוּא חָלָל כְּגוֹן שֶׁהֵעִידוּ בְּפָנָיו נִתְגָּרְשָׁה אִמּוֹ אוֹ נֶחְלְצָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי וְהוּזַמוּ חֲרֵי הֵן לוֹקִין. וְכֵן אִם הֵעִידוּ עַל אָדָם שֶׁהָרַג בִּשְׁגָגָה וְהוּזַמוּ לוֹקִין וְאֵינָן גּוֹלִין. הֵעִידוּ עַל שׁוֹרוֹ שֶׁל זֶה שֶׁהָרַג הַנֶּפֶשׁ וְהוּזַמוּ. חֲרֵי הֵן לוֹקִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּפֶר. הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁנִּמְכַּר בְּעֶבֶד עִבְרִי וְהוּזַמוּ לוֹקִין. וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּי הַקַּבָּלָה הֵן:

ט כָּךְ קִבְּלוּ חֲכָמִים שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִצְדִּיקוּ אֶת הָרָשָׁע בְּעֵדוּתָן. וּבָאוּ עֵדִים אֲחֵרִים וְהֶזִּימוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע. חֲרֵי עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים לוֹקִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִרְשִׁיעוּ הַצַּדִּיק לְהַלְקוֹתוֹ. אֲבָל אִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁאָכַל בָּשָׂר בְּחָלָב אוֹ שֶׁלָּבַשׁ שַׁעַטְנֵז חֲרֵי אֵלּוּ לוֹקִין. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יט יט) "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם":

י שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל רְאוּבֵן שֶׁנָּאַף עִם בַּת כֹּהֵן וְנִגְמַר דִּין רְאוּבֵן לֵיהָנֵק וְדִין הַנּוֹאֶפֶת לִשְׂרֵפָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין חֲרֵי אֵלּוּ נֶחְנָקִין וְלֹא נִשְׂרָפִין. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקַּבָּלָה:

פרק כא

א עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ שֶׁפְּלוֹנִי גֵּרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתֻבָּה וְהוּזַמוּ. וַהֲלֹא בֵּין הַיּוֹם בֵּין לְמָחָר אִם גֵּרֵשׁ סוֹפוֹ לִתֵּן כְּתֻבָּה. אוֹמְדִין כַּמָּה רוֹצֶה אָדָם לִתֵּן בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ שֶׁתִּמְכֹּר אוֹתָהּ בְּטוֹבַת הֲנָאָה וּמְשַׁלְּמִין דְּמֵי טוֹבַת הֲנָאָה זוֹ. וּמְשַׁעֲרִין בְּאִשָּׁה וּבִכְתֻבָּתָהּ. שֶׁאִם הָאִשָּׁה הָיְתָה חוֹלָה אוֹ זְקֵנָה אוֹ שֶׁהָיָה שָׁלוֹם בֵּינָהּ לְבֵין בַּעְלָהּ אֵין דְּמֵי הַכְּתֻבָּה כְּשֶׁתִּמָּכֵר כְּמוֹ דָּמֶיהָ אִם הָיְתָה הָאִשָּׁה בְּרִיאָה וְקֵטָנָה אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן קְטָטָה שֶׁזּוֹ קְרוֹבָה מִן הַגְּרוּשִׁין וּרְחוֹקָה מִן הַמִּיתָה. וְכֵן אֵין טוֹבַת הֲנָאָה שֶׁל כְּתֻבָּה הַמְרֻבָּה לְפִי טוֹבַת הֲנָאָה שֶׁל כְּתֻבָּה הַמּוּעֶטֶת. שֶׁאִם הָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלֶף זוּז חֲרֵי הִיא נִמְכֶּרֶת בְּטוֹבַת הֲנָאָה בְּמֵאָה. וְאִם הָיְתָה מֵאָה אֵינָהּ נִמְכֶּרֶת בַּעֲשָׂרָה אֶלָּא בְּפָחוֹת. דְּבָרִים אֵלּוּ כְּפִי מַה שֶּׁיְּשַׁעֲרוּ הַדַּיָּנִים:

ב הֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁחַיָּב לְפִלּוֹנִי אֶלֶף זוּז עַל מָנָת לִתֵּן מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְהַלְוֶה אוֹמֵר עַד חֲמֵשׁ שָׁנִים אַחַר הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם. וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין. אוֹמְדִין כַּמָּה רוֹצֶה אָדָם לִתֵּן וְיִהְיוּ בְּיָדוֹ אֶלֶף זוּז חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמְשַׁלְּמִין כֵּן לַלְוֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הֵעִידוּ עַל שׁוֹרוֹ שֶׁל זֶה שֶׁנָּגַח וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי נֶזֶק. וְאִם אֵין הַשּׁוֹר שָׁוֶה חֲצִי נֶזֶק מְשַׁלְּמִין דְּמֵי הַשּׁוֹר בִּלְבַד שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק אֶלָּא מִגּוּפוֹ. לְפִיכָךְ אִם הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁאָכַל פֵּרוֹת אוֹ שָׁבַר כֵּלִים בְּדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ מְשַׁלְּמִין נֶזֶק שָׁלֵם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ד הֵעִידוּ עַל פִּלּוֹנִי שֶׁהִפִּיל שֵׁן עַבְדּוֹ וְאַחַר כָּךְ סִמֵּא אֶת עֵינוֹ וְהוּזַמּוּ. מְשַׁלְּמִין לָאָדוֹן דְּמֵי הָעֶבֶד וּדְמֵי עֵינוֹ. הֵעִידוּ שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵינוֹ וְאַחַר כָּךְ הִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ וְהוּזַמּוּ (וְאַחַר כָּךְ) וְנִמְצָא הַדָּבָר הֶפֶךְ שֶׁהָאָדוֹן הִפִּיל אֶת שִׁנּוֹ וְאַחַר כָּךְ סִמֵּא אֶת עֵינוֹ מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עַיִן לָעֶבֶד. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה עֲדֵי קִנּוּי וּסְתִירָה שֶׁהוּזַמּוּ לוֹקִין. בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד שֶׁזִּנְּתָה אַחַר קִנּוּי וּסְתִירָה [וְנִמְצָא אוֹתוֹ הָעֵד זוֹמֵם מְשַׁלֵּם כְּתֻבָּתָהּ. הָיוּ שְׁנַיִם וְהֵן עֲדֵי הַקִּנּוּי וְהַסְּתִירָה וְהַטַּמְאָה] וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין כְּנֶגֶד הַכְּתֻבָּה וְאֵין לוֹקִין. וְלָמָּה לֹא יֵהָרְגוּ וַהֲרֵי הֵעִידוּ בַּטֻּמְאָה. לְפִי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָּהּ:

ו שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁגָּנַב וְטָבַח אוֹ מָכַר וְהוּזַמּוּ מְשַׁלְּמִין אֶת הַכֹּל. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁגָּנַב וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים שֶׁטָּבַח אוֹ מָכַר וְהוּזַמּוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ. הֲרֵי הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין שְׁנַיִם וּשְׁלִשָּׁה. הוּזַמּוּ הָאַחֲרוֹנִים בִּלְבַד הֲרֵי הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְהָעֵדִים הָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין לַגַּנָּב תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. נִמְצָא אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זוֹמֵם בְּטֵלָה עֵדוּת שְׁנֵיָה. נִמְצָא אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זוֹמֵם בְּטֵלָה כָּל הָעֵדוּת שֶׁאִם אֵין גְּנֵבָה אֵין הַטְבִיחָה אוֹ הַמְכִירָה מְחַיְּבִתּוֹ לְשַׁלֵּם כְּלוּם:

ז שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ שֶׁאָכַל שָׂדֶה זוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין מְשַׁלְּמִין לְבַעַל הַשָּׂדֶה דְּמֵי הַשָּׂדֶה. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁאָכְלָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלָה שָׁנָה שְׁנִיָּה וְהוּזַמּוּ כֻּלָּן מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶן. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעֵדוּת הַחֲזָקָה שָׁלֹשׁ עֵדָיוֹת הֵן הֲרֵי הֵן כְּעֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה. לְפִיכָךְ שְׁלֹשָׁה אַחִים וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהֵעִידוּ בְּשָׁנָה שָׁנָה הֲרֵי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֵדָיוֹת וְתִתְקַיֵּם בָּהֶן הַחֲזָקָה וְהֵן כְּעֵדוּת אַחַת לַהֲזָמָה. שֶׁאִם הוּזַמּוּ כֻּלָּן הֲרֵי שְׁלֹשָׁה הָאַחִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי דְּמֵי הַשָּׂדֶה וְזֶה שֶׁנִּצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד מֵהֶן מְשַׁלֵּם חֲצִי דָּמָיו:

ח שָׁלֹשׁ כִּתֵּי עֵדִים שֶׁנִּתְקַיְּמִים בְּעֵדוּתָן שֶׁשּׁוֹר זֶה מוּעָד וְנִמְצֵאת כַּת רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה זוֹמְמִין כֻּלָּן פְּטוּרִין. נִמְצְאוּ שְׁלָשְׁתָּן זוֹמְמִין כֻּלָּן חַיָּבִין לְשַׁלֵּם הַנֶּזֶק שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא תָּם מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ כֻּלָּן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה. אוֹ שֶׁבָּאוּ רְצוּפִין. אוֹ שֶׁהָיוּ מַכִּירִין בַּעַל הַשּׁוֹר וְלֹא הִכִּירוּ הַשּׁוֹר. אֲבָל אִם אֵין שָׁם אַחַת מֵאֵלּוּ הֲרֵי כַּת רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה פְּטוּרִין שֶׁהֲרֵי הֵן אוֹמְרִין לֹא בָּאנוּ אֶלָּא לְחַיְּבוֹ חֲצִי נֶזֶק וְלֹא יָדַעְנוּ שֶׁתָּבוֹא כַּת אַחֶרֶת וְיֵעָשֶׂה מוּעָד:

ט וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ בְּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה וּבָאוּ שְׁנַיִם אַחֲרֵיהֶם וְהֵעִידוּ עָלָיו עֵדוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהּ יֵהָרֵג וְהוּזַמּוּ שְׁתֵּיהֶן. כַּת הָרִאשׁוֹנָה לוֹקָה וְאֵינָהּ נֶהֱרֶגֶת מִפְּנֵי שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר לְהַלְקוֹתוֹ בָּאנוּ. אֲבָל כַּת הָאַחֲרוֹנָה נֶהֱרֶגֶת שֶׁעַל פִּיהֶן בִּלְבַד הוּא נֶהֱרָג. הָיְתָה הַכַּת הָאַחֲרוֹנָה אַרְבָּעָה שְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ גָּנַב וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ אָכַל וְהוּזַמּוּ כֻּלָּן נֶהֱרָגִין. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁזֶּה גָּנַב נֶפֶשׁ מִישְׂרָאֵל וּמְכָרוֹ וְהוּזַמּוּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶחְנָקִין. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁגָּנְבוֹ וְהֵעִידוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים שֶׁמְּכָרוֹ. בֵּין שֶׁהוּזַמּוּ עֲדֵי גְּנֵבָה בֵּין שֶׁהוּזַמּוּ עֲדֵי מְכִירָה כָּל כַּת מֵהֶן שֶׁהוּזַמָּה נֶהֱרֶגֶת. שֶׁהַגְּנֵבָה הִיא תְּחִלַּת חִיּוּבוֹ שֶׁל זֶה לְמִיתָה. הֵעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁמְּכָרוֹ לָזֶה הַיִּשְׂרְאֵל וְהוּזַמּוּ וְלֹא הָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁגָּנְבוֹ הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין. שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הוּזַמּוּ לֹא הָיָה זֶה נֶהֱרָג מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר עַבְדִּי מָכַרְתִּי. בָּאוּ עֵדֵי גְּנֵבָה אַחַר שֶׁהוּזַמּוּ עֵדֵי מְכִירָה אֲפִלּוּ רָאִינוּ אוֹתָן רוֹמְזִין זֶה אֶת זֶה אֵין נֶהֱרָגִין:

י מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁהֻבִיא עֵדִים שֶׁזִּנְּתָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְהֻבִיא אָבִיהָ עֵדִים וֶהֱזִימוּם הֲרֵי עֵדֵי הַבַּעַל נֶהֱרָגִין. חָזַר הַבַּעַל וְהֻבִיא עֵדִים וְהֶזִימוּ עֵדֵי הָאָב. הֲרֵי עֵדֵי הָאָב נֶהֱרָגִין וּמְשַׁלְּמִין מָמוֹן לַבַּעַל. נֶהֱרָגִין מִפְּנֵי שֶׁעֵדֵי הַבַּעַל נִגְמַר דִּינָם לַהֲרִיגָה בְּעֵדוּתָן וּמְשַׁלְּמִין קֶנֶס מִפְּנֵי שֶׁנִּגְמַר דִּין הַבַּעַל לְשַׁלֵּם קֶנֶס בְּעֵדוּתָן וְנִמְצְאוּ חַיָּבִין נְפָשׁוֹת לָזֶה וּמָמוֹן לָזֶה. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהֵעִידוּ עַל זֶה שֶׁבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה וְהוּזְמוּ נֶהֱרָגִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין. בָּא עַל בִּתּוֹ שֶׁל פִּלּוֹנִי וְהוּזַמּוּ נֶהֱרָגִין וּמְשַׁלְּמִין הַקֶּנֶס לְאָבִיהָ. פִּלּוֹנִי רָבַע הַשּׁוֹר וְהוּזַמּוּ נִסְקָלִין וְאֵין מְשַׁלְּמִין. שׁוֹרוֹ שֶׁל פִּלּוֹנִי נִסְקָלִין וּמְשַׁלְּמִין דְּמֵי הַשּׁוֹר לְבַעַל הַשּׁוֹר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק כב

א שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הַמַּכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ שֶׁבָּא עֵד אֶחָד מִכַּת זוֹ וְעֵד אֶחָד מִכַּת זוֹ וְהֵעִידוּ בְּעֵדוּת אַחֶרֶת אֵין כָּאן עֵדוּת. שֶׁהֲרֵי בְּוַדַּאי אֶחָד מֵהֶן שֶׁקֶר וְאֵין יָדוּעַ מִי הוּא מְשַׁנֵּיהֶן. בָּאָה כַּת זוֹ בְּפָנֵי עַצְמָהּ וְהֵעִידָה עֵדוּת וּבָאָה כַּת זוֹ וְהֵעִידָה עֵדוּת אַחֶרֶת בְּפָנֵי עַצְמָהּ מְקֻבָּלִין כָּל אַחַת מֵהֶן בְּפָנֵי עַצְמָהּ:

ב רָאוּבֵן שֶׁהוֹצִיא עַל שִׁמְעוֹן שְׁנֵי שְׁטָרוֹת אֶחָד בְּמָנֶה וְאֶחָד בְּמָאתַיִם וְכָפַר שִׁמְעוֹן בִּשְׁנֵי הַשְּׁטָרוֹת וְעַדֵי שְׁטָר זֶה כַּת אַחַת מֵאוֹתָן הַשְּׁנַיִם שֶׁהִכְחִישׁוּ זוֹ אֶת זוֹ. וְעַדֵי הַשְּׁטָר הַשֵּׁנִי הַכַּת הַשְּׁנִיָּה. הֲרֵי שִׁמְעוֹן מְשֻׁלָּם מָנֶה שֶׁיֵּד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְיִשָּׁבַע עַל הַשְּׁאָר. יֵרָאֶה לִי שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ שֶׁיִּשָּׁבַע עַל הַשְּׁאָר

בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כְּדִין מוֹדֶה בְּמִקְצָת. שֶׁהֲרֵי עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים מְעִידִין בְּמִקְצָת הַמָּמוֹן שֶׁכָּפַר בְּכֻלּוֹ. וְלֹא תְּהֵא הוֹדָאַת פִּיו גְּרוֹלָה מֵהַעֲדָאַת עֵדִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ג הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל לֵוִי וְעֵדָיו כַּת אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן. וְהוֹצִיא שִׁמְעוֹן שְׁטָר שֵׁנִי עַל לֵוִי וְעֵדָיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה. וְלֵוִי כּוֹפֵר בִּשְׁנֵיהֶן. הֲרֵי רְאוּבֵן נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל וְשִׁמְעוֹן נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל שָׁבְוּדַאי אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ אֶצְלוֹ. וּשְׁבוּעָה זוֹ בְּתַקָּנַת חֲכָמִים כְּדֵין חֶנְוָנִי עַל פִּנְקָסוֹ׃

ד הוֹצִיא רְאוּבֵן שְׁטָר עַל שִׁמְעוֹן וְעֵדָיו כַּת אַחַת מֵהֶן וְהוֹצִיא שְׁטָר שֵׁנִי עַל לֵוִי וְעֵדָיו הַכַּת הַשְּׁנִיָּה וְכָל אֶחָד מֵהֶן כּוֹפֵר בּוֹ הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הוֹאִיל וְאֵין רְאוּבֵן יָכוֹל לְקַיֵּם אֶחָד מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת הֲרֵי כָּל שְׁטָר מֵהֶן כְּחֶרֶס וּשְׁנֵי הַנִּטְעָנִין נִשְׁבָּעִין הֶסֵּת וְנִפְטָרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁבָּאוּ שְׁתֵּי הַכִּתּוֹת לְהָעִיד כְּאַחַת. אֲבָל כָּל הַמּוֹצִיא שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדוּת כַּת אַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ. וְאִם הוֹצִיא אַחַר כָּךְ בֵּין הוּא בֵּין אַחֵר שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדוּת הַכַּת הַשְּׁנִיָּה הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה בּוֹ בֵּין מִמַּלְוֶה הָרִאשׁוֹן בֵּין מֵאַחֵר. שֶׁהֲרֵי כָּל כַּת מִשְּׁתֵּיהֶן בָּאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְהֵעִידָה׃

ה מִי שֶׁהֵבִיא עֵדִים וְנֶחְקְרָה עֵדוּתָן וְהוּזְמוּ וְחָזַר וְהֵבִיא עֵדִים אֲחֵרִים בְּאוֹתָהּ הַטַּעֲנָה עַצְמָהּ וְהוּזְמוּ אֲפִלּוּ מֵאָה כַּת. וְאַחַר כָּךְ הֵבִיא עֵדִים אֲחֵרִים בְּאוֹתָהּ הַטַּעֲנָה עַצְמָהּ וְנִמְצְאוּ עֵדוּת אֵלּוּ הָאַחֲרוֹנִים מְכֻוָּנֶת. דָּנִין עַל פִּיהֶן. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזַק זֶה שֶׁטָּעַן טַעֲנָה זוֹ לְהָבִיא עֵדִים שֶׁקָּרָנִים הֲרֵי לֹא הֶחְזִקוּ אֵלּוּ הָעֵדִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵן מְשֻׁקָּרִין. אֲבָל שְׁטָר שֶׁקָּרָא עָלָיו עַרְעָר וְהוּא שֶׁיָּבוֹאוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ מִמְּנוּ שָׁאַל לְזַיֵּף לוֹ שְׁטָר זֶה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְקַיֵּם הַשְּׁטָר מֵחוֹתְמָיו אֵין גּוֹבִין בּוֹ לְעוֹלָם. וְיִרְאֶה לִי שֶׁאִם בָּאוּ עֵדֵי הַשְּׁטָר וְהֵעִידוּ הֵן בְּעַצְמָן עַל כְּתַב יָדָן גּוֹבִין בּוֹ׃ סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת עֵדוּת בְּסַ״ד